

Näringsutskottets betänkande

1984/85:23

om näringspolitik

Ärendet

I detta betänkande behandlas helt eller delvis 33 motioner med förslag rörande bl. a.

- allmänna riktlinjer för näringspolitiken,
- små och medelstora företag,
- avreglering och åtgärder mot krångel,
- kvinnor som företagare,
- personalägda företag,
- regionala näringspolitiska satsningar.

En översikt över var i betänkandet de olika motionsyrkandena behandlas lämnas i *bilaga* (s. 53).

Vissa angränsande frågor, bl. a. rörande de regionala utvecklingsfonderna, behandlas i betänkandet NU 1984/85:22, vilket avlämnas samtidigt med detta betänkande.

Sammanfattning

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden utom två (c, fp) som går ut på att en tjänsteman med ansvar för frågor om kvinnors företagande skall utses vid var och en av de regionala utvecklingsfonderna. Med anledning av dessa yrkanden föreslår utskottet att riksdagen uttalar sig för att regeringen vid överläggningar med de regionala huvudmännen för fonderna, dvs. landstingen, verkar för att det vid varje fond utses en jämställdhetsansvarig.

Reservationer har anmälts till förmån för flertalet av de motioner om allmänna näringspolitiska frågor som utskottet avstyrker. Sålunda föreligger reservationer om bl. a. riktlinjer för näringspolitiken (m, fp; c) samt småföretagsfrågor, avreglering och löntagarägda företag (m, c, fp).

Över hälften av de behandlade motionerna innehåller förslag om regionala näringspolitiska satsningar. Reservationer (vpk) föreligger till förmån för motioner om projekt i Blekinge, Värmlands och Västernorrlands län samt om inrättande av regionala samhällsfonder i de län som har påverkats av vattenkraftsutbyggnader.

En förteckning över alla reservationer – med partibeteckningar – finns i innehållsförteckningen på s. 54 f.

Motionerna

Yrkanden

De motioner som behandlas är följande:

1984/85:458 av Paul Lestander m. fl. (vpk), vari – med motivering i motion 1984/85:457 – hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om förslag till dels regionala fonder, dels fondernas administration och fondstyrelsernas sammansättning i enlighet med vad som anförs i motionen,

2. uttalar sig för att 20 % av fondmedlen bör riktas direkt till de kommuner som berörts av kraftverksbyggen och sjöregleringar i enlighet med vad som anförts i motionen,

1984/85:465 av Bertil Måbrink (vpk), såvitt gäller hemställan att riksdagen uttalar sig för en utveckling av näringslivet i Blekinge län och hos regeringen hemställer om åtgärder innebärande

1. att förutsättningarna för att uppföra ett finpappersbruk i anslutning till pappersmassafabriken i Mörrum undersöks,

2. att förutsättningarna för ökad produktion av stålämne för rälstillverkning vid Kockums anläggningar i Ronneby och Kallinge utreds,

1984/85:559 av Ulf Adelsohn m. fl. (m), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förutsättningarna för näringspolitik,

13. hos regeringen begär förslag till avveckling av statens engagemang i regionala utvecklings- och investmentbolag i enlighet med vad som i motionen anförts,

1984/85:641 av Ove Karlsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att underlätta startande av alla typer av arbetskooperativ,

1984/85:663 av Sten Svensson m. fl. (m), vari – med motivering i motion 1984/85:657 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att underlätta företagande på landsbygden,

1984/85:763 av Filip Fridolfsson (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder om en utredning om egenföretagarens borgensåtaganden enligt vad som i motionen anförts,

1984/85:764 av Sven Henricsson (vpk), vari hemställs att riksdagen hemställer hos regeringen om undersökning av förutsättningarna för Väster- norrlands län att bli en försöksregion för kooperativ utveckling i enlighet med vad som anförs i motionen.

1984/85:766 av Grethe Lundblad m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en ammoniakproduktion snarast bör planeras i Malmö,

1984/85:889 av Per-Ola Eriksson (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av ett institut för spridning av teknik till små och medelstora företag i Norrbottens län,

1984/85:897 av Björn Samuelson (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om åtgärder för att trygga traktorproduktionen i Arvika,

2. hos regeringen hemställer om en samhällelig utbyggnadsplan för den svenska jordbruksmaskinindustrin,

1984/85:1436 av Anders Svärd (c), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen låter genomföra en översyn av den selektiva industripolitiken i syfte att minska antalet stödformer, förenkla stödadministrationen samt att i princip kanalisera allt stöd till mindre och medelstora företag genom de regionala utvecklingsfonderna,

1984/85:1492 av Rolf Rämgård (c) och Karl Boo (c), vari – med motivering i motion 1984/85:1491 – hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av handelshus i samarbete med utvecklingsfonden i Kopparbergs län,

1984/85:1516 av Arne Fransson m. fl. (c), såvitt gäller hemställan (8) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om inriktningen av den aviserade utredningen om ägar- och inflytandefrågor i näringslivet,

1984/85:1525 av Jan Hyttring (c) och Bertil Jonasson (c), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av statligt årligt anslag till Värmlands FoU-råd,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidrag för att inrätta ett handelshus i Värmland,

1984/85:1542 av Rune Johansson m. fl. (s), vari – med motivering i motion 1984/85:1541 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående småföretagens utvecklingsmöjligheter [i Älvsborgs län],

1984/85:2079 av Ingemar Konradsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående utbildning för kooperativt nyföretagande inom utvecklingsfondernas enheter,

1984/85:2176 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), vari – med motivering i motion 1984/85:2172 – hemställs att riksdagen beslutar att en jämställdhets-

ansvarig bör utses vid varje regional utvecklingsfond och att reglerna för bidrag och rådgivning från dessa ses över i enlighet med vad som anförts i motionen,

1984/85:2184 av Ingemar Eliasson (fp), såvitt gäller hemställan (1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklingen av skogsindustrin i Västernorrlands län,

1984/85:2200 av Björn Samuelson (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om en utvecklingsplan för förädlings- och tillverkningsindustri i samhällelig ägo inom Värmlands län,

2. hos regeringen hemställer om tillsättande av en arbetsgrupp med företrädare för fackföreningar, politiska partier och forskare med uppgift att upprätta en sådan utvecklingsplan för Värmland som i motionen framförs,

1984/85:2212 av Arne Fransson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om värdet av olika insatser för kooperativ verksamhet i samhället,

1984/85:2214 av Tage Sundkvist m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att överläggningar upptas med näringslivets organisationer i syfte att skapa sådana arbetsformer i administrationen att krångel i företagande och produktion undviks,

1984/85:2274 av Börje Hörnlund (c) och Karin Israelsson (c), såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1984/85:2269 – (2) att riksdagen hos regeringen begär förslag om ekonomiskt stöd för inrättande av ett handelshus i Västerbotten enligt de riktlinjer som förordas i motionen,

1984/85:2293 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari – med motivering i motion 1984/85:2291 – hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag för att stimulera ungdomen till eget företagande i enlighet med det anförda,

1984/85:2310 av Karin Andersson m. fl. (c), vari – med motivering i motion 1984/85:2306 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om invandrarna som företagare,

1984/85:2318 av Karin Andersson m. fl. (c), vari – med motivering i motion 1984/85:2312 – hemställs att riksdagen uttalar att utvecklingsfonderna skall ha ett särskilt ansvar för att stimulera kvinnor till privat företagsamhet i enlighet med vad som anförts i motionen och att detta skrivs in i utvecklingsfondernas stadgar,

1984/85:2630 av Anna Lindh m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen uttalar att direktiven för utvecklingsfonderna bör ändras för att bättre stödja arbetskooperativens verksamhet,

1984/85:2634 av Kerstin Nilsson (s) och Frida Berglund (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förhållandena i Norrbotten i första hand bör beaktas vid utbyggnad av vår konstgödselindustri,

1984/85:2700 av Eric Jönsson m. fl. (s), såvitt gäller hemställan (1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om näringspolitiska insatser i Skåne,

1984/85:2714 av Per Stenmarck m. fl. (m), vari – med motivering i motion 1984/85:2712 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvidgade näringslivskontakter m. m. i Öresundssamarbetet,

1984/85:2746 av Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk i Gävle (c), såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1984/85:2744 – (3) att riksdagen hos regeringen begär att möjligheterna till lokalisering av ett utvecklingscentrum för kemi i Söderhamn utreds vidare,

1984/85:2762 av Christer Eirefelt (fp) och Hugo Bergdahl (fp), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om företagaren som person,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som sägs om samhällets attityd till småföretagare,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om minskad byråkrati och krångel,

1984/85:2773 av Göthe Knutson m. fl. (m, fp), vari – med motivering i motion 1984/85:2769 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om nödvändigheten av en företagsvänlig och för nyföretagandet stimulerande politik [i Värmlands län],

1984/85:2805 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. godkänner de i motionen anförda riktlinjerna för näringspolitiken,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förskjutning från selektiva till generella medel inom industri- och näringspolitiken,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samhällets attityd till småföretagare,

5. hos regeringen begär förslag till stimulerande av löntagarägda företag i enlighet med vad som sägs i motionen,

6. beslutar att företagsanknutna andel-i-vinst-system bör stimuleras bl. a. genom att de icke beläggs med socialförsäkringsavgifter,

7. uttalar att kommunal näringspolitik i de former som beskrivs i motionen är skadlig för marknadsekonomin,

10. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om korta och målinriktade kampanjer mot krångliga bestämmelser.

Motivering i partimotioner m. m.

Allmänna riktlinjer för näringspolitiken

Moderata samlingspartiet redovisar i motion 1984/85:559 sin principiella syn på näringspolitiken. Denna syn sammanfattas i parollen näringsfrihet i stället för näringspolitik.

Sveriges näringsliv måste kunna hävda sig i konkurrensen med både gamla och nya industriländer. Internationella ekonomiska förändringar ställer särskilda krav på flexibilitet. Denna utmaning gör det nödvändigt att avveckla politiska ingrepp och regleringar av olika slag. En vittförgrenad selektiv politik utformad av politiker med ringa erfarenhet av den verklighet de vill dirigera måste ersättas av att privat äganderätt och fri företagsamhet, som ger ett decentraliserat ansvarstagande, garanteras. Den ekonomiska politiken skall ge ekonomisk stabilitet och tillse att det finns klara spelregler på vilkas grund långsiktiga beslut kan utformas. Generella ramår dras därmed upp inom vilka dynamisk affärs- och industriverksamhet kan bedrivas. Kvalitet i utbildning och forskning skall upprätthållas. Sverige måste därutöver delta i ett internationellt ekonomiskt samarbete för frihet över gränserna. Förändring måste inte bara accepteras utan drivas fram.

För att skapa sådana förhållanden utgör marknadsekonomin som system en nödvändig grund. Marknadsekonomin ger inte bara en ändamålsenlig användning av de ekonomiska resurserna och ekonomisk tillväxt utan även – och framför allt – nödvändiga förutsättningar för individens frihet, valfrihet och inflytande över den egna tillvaron.

En grundsten i en fri ekonomi är äganderätten. Denna får inte urholkas genom myndighetsöversgrepp, hårda beskattningsregler eller lagar som starkt beskär människornas rätt att förfoga över sina tillgångar.

I centerpartiets motion 1984/85:1516 behandlas koncentrationsutvecklingen inom olika samhällsområden. Inom näringslivet har koncentrationen förstärkts alltmer ju längre den industriella utvecklingen fortskridit i vad avser både produktionsstruktur och maktfunktioner. De krafter som förespråkar och arbetar för en ökad centralisering och koncentration i samhället har i avgörande hänseenden ett starkt stöd för denna inriktning hos en politisk majoritet i riksdagen. Enligt centerpartiets mening måste emellertid insatserna på skilda områden utgå från strävanden att koncentrationsutvecklingen i samhället skall stävjas. De konkreta politiska ställningstagandena på alla områden bör präglas av ett decentralistiskt synsätt. Småföretagens roll i en framgångsrik decentralistisk industri- och regionalpolitik kan inte över-skattas.

En lämplig åtgärd är att låta den aviserade utredningen om ägar- och

inflytandefrågor i näringslivet i stället inrikta sig på att presentera ett underlag för beslut om åtgärder som kan ge en långsiktigt decentralistisk samhällsutveckling.

I folkpartiets motion 1984/85:2805 anføres att marknadsekonomin är den för liberaler självklara grunden för samhället. Inget annat system ger producenter och konsumenter så god och direkt information. Inget annat system ger i sin mångfald ett sådant skydd mot felsatsningar. Marknadsekonomin förutsätter emellertid att det finns konkurrens mellan fristående företag. Konkurrensbegränsningar och monopol av skilda slag måste därför motverkas. Fri etablering, ett decentraliserat och enskilt ägande samt en mångfald självständiga beslut är nödvändiga inslag i en väl fungerande marknadsekonomi.

För att marknadsekonomin skall stärkas är det nödvändigt att den allmänna ekonomiska politiken liksom näringspolitiken utformas med så generella medel som möjligt. Samhällsekonomiska kalkyler är mycket osäkra och bör endast i undantagsfall läggas till grund för beslut om selektiva ingrepp i syfte att förmå företagen att välja andra alternativ än dem marknadsutvecklingen pekar på. Branschstrukturerna bör inte störas av selektiva åtgärder annat än under mycket speciella omständigheter, t. ex. för att kompensera geografiskt betingade skillnader i förutsättningarna. Om staten finner det befogat att stödja företagen allmänt eller inom viss bransch bör detta ske med generella metoder.

Det är av stor principiell betydelse att kommuner och landsting avstår från att driva en egen näringspolitik med regionalt protektionistiska inslag. Exempel på sådan kommunal näringspolitik är att ett företag och en kommun kommer överens om att kommunen övertar ägandet av vissa fastigheter som företaget sedan hyr, samtidigt som det förbinder sig att behålla viss sysselsättning i kommunen under viss tid.

Vinstdelningssystem ger möjlighet att stärka de anställdas engagemang i det egna företaget, särskilt om systemet utformas så att de anställda blir medägare i företaget. I andra länder har sådana system stimulerats genom förmånliga skatteregler. Så sker emellertid inte i Sverige. I dag är det t. ex. oklart om vinstandelar som delas ut från en personalstiftelse skall beläggas med arbetsgivaravgift eller inte. Folkpartiet anser att så inte bör ske. Även i övrigt bör klara skatteregler utformas så att nuvarande osäkerhet försvinner.

Små och medelstora företag

I moderata samlingspartiets motion 1984/85:559 sägs att småföretagen svarar för växtkraften i en fri ekonomi. Erfarenheter från bl. a. Förenta staterna har också visat att en snabb sysselsättningstillväxt kan åstadkommas genom att de mindre företagen ges goda betingelser för sin verksamhet. Kritik riktas i motionen mot att regeringen inte har lagt fram några förslag om

åtgärder på grundval av betänkandet (SOU 1983:59) Kreativ finansiering, som avgavs av utredningen angående de små och medelstora företagens finansiella situation.

I motionen presenteras en rad förslag som syftar till att förhållandena för de mindre företagen skall förbättras. Flertalet av dessa förslag ligger inom beskattningens och den arbetsrättsliga lagstiftningens område.

Sådana åtgärder möjliggör att statens engagemang med riskkapital i olika investment- och utvecklingsbolag kan avvecklas. Syftet med dessa bolag har varit att förbättra kapitaltillförseln för företag med nya idéer. Resultaten av verksamheten är inte uppmuntrande. Under de senaste åren har marknadsökonomi själv skapat bättre förutsättningar för sådana företag bl. a. genom ansatser till en s. k. venture capital-marknad.

Samhällets attityd till småföretagarna berörs i folkpartiets partimotion 1984/85:2805. Där sägs att man kan se småföretagen ur en rad olika aspekter. De kan ses som ett viktigt fundament på vilket en stor del av vår välfärd vilar, beroende på deras sysselsättningsmässiga betydelse. De kan ses som marknadsekonomin smörjmedel, tack vare sin flexibilitet. De kan också ses som samhällets uppfinnarverkstad, eftersom de är så viktiga från förnyelse-synpunkt. De mindre företagens situation borde därför bli föremål för samma omsorg och intresse som i dag visas t. ex. de stora exportföretagen.

I motionen hänvisas också till ett antal förslag på skattepolitikens område som tar sikte på att stimulera de mindre företagen.

Synpunkterna i partimotionen utvecklas närmare i motion 1984/85:2762 (fp). Där pekas på att småföretagaren är ägare och företagsledare i en person. Denna nära koppling mellan de båda rollerna är enligt motionärernas uppfattning en väsentlig anledning till att investeringsviljan i denna del av vårt näringsliv för närvarande är betydligt lägre än i de större företagen. Småföretagarna anser med andra ord inte att de beslut som har fattats av den socialdemokratiska regeringen sedan år 1982 och som på olika sätt berör företagandets villkor tillräckligt har beaktat deras situation. När man utformar lagar och regler som påverkar de mindre företagen måste företagen som person sättas i centrum. I motionen pekas på en rad områden där ett sådant synsätt skulle ha lett fram till annorlunda beslut men också till ändrade attityder gentemot företagandets villkor.

Avreglering och åtgärder mot krångel

I moderata samlingspartiets motion 1984/85:657 behandlas bl. a. frågor om utvecklingen av landsbygdens näringsliv. För landsbygden är de mindre företagen en livsviktig tillgång. Servicesektorn, som alltmer framstår som mycket utvecklingsbar, är en utpräglad småföretagarbransch. Här öppnas stora möjligheter för utveckling av service och sysselsättning inom den enskilda sektorn på landsbygden. Näringspolitiken måste i stor utsträckning

inriktas på att undanröja hinder och kostnader för företagandet och att häva en rad offentliga monopol. Inte minst för glesbygds- och landsbygdsområdena är det mycket angeläget att avregleringsarbetet intensifieras. Målet skall vara att mindre företag inte i onödan skall hämmas av tidskrävande arbete med avgifter och sökande av bidrag, ej heller av detaljerade uppgiftskrav.

I centerpartiets motion 1984/85:2214 anföras att samhället formar sina krav på företagen mer utifrån sina egna behov än utifrån företagens förutsättningar. Resultatet blir byråkratiska regler till förfång för företagande och produktion. Samhällets berättigade krav bör emellertid kunna tillgodoses på ett sätt som svarar mot både företagandets förutsättningar och samhällets mål. I motionen hänvisas till en rad förslag från centerpartiet som syftar till förenkling av byråkratin kring företagen utan att övergripande mål efterställs. Förslagen avser bl. a. regler för byggande, arbetsrätt och skattefrågor. Motionen utmynnar i förslag om överläggningar mellan regeringen och näringslivets organisationer i syfte att minska krångel i företagande och produktion.

Folkpartiet hänvisar i motion 1984/85:2805 till en undersökning enligt vilken tre av fyra företagare anser att deras verksamhet har försvårats av att nya regler och lagar tillkommer varje år. Mot bakgrund därav föreslås korta och målinriktade kampanjer med översyn av bestämmelser som skapar irritation och besvär i företagen och medför kostnader. Arbetet skulle ske i nära samarbete med företrädare för företagen.

Liknande synpunkter förs fram i motion 1984/85:2762 (fp). Krånglet i samband med myndighetskontakter anges som ett ständigt bekymmer för de mindre företagen.

Kvinnor som företagare

I motioner från centerpartiet och folkpartiet om jämställdhetsfrågor berörs de regionala utvecklingsfondernas roll för att stimulera kvinnor till företagande.

Motiveringen till yrkandet i centerpartiets motion 1984/85:2318 om att utvecklingsfonderna skall ha ett särskilt ansvar för att stimulera kvinnor till privat företagande finns i motion 1984/85:2312. Där anföras att ansvaret bör komma till uttryck i stadgarna för fonderna och att det bör finnas någon på varje fonds kansli som har till uppgift att arbeta med dessa frågor. De utvecklingsfonder som har en tjänsteman med särskilt ansvar för kvinnofrågorna når också bäst resultat.

Förslaget i folkpartiets motion 1984/85:2176 om en jämställdhetsansvarig vid varje fond har en liknande innebörd. I motiveringen i motion 1984/85:2172 begärs dessutom en allmän kartläggning av kvinnligt företagande så att värdet av olika insatser på området kan bättre bedömas. Redan nu är det emellertid uppenbart att kvinnors företagande i dag i stor utsträckning utövas i servicebranscher och i mindre utsträckning inom tillverkningssektorn.

Kvinnor är därigenom i praktiken ofta uteslutna från möjligheter till stöd från utvecklingsfonderna. Reglerna för bidrag och rådgivning från utvecklingsfonderna borde därför ändras så att stöd kan ges även till annan verksamhet än tillverkning och turism.

Kooperation

I centerpartiets motion 1984/85:2212 lämnas en bred redovisning av partiets syn på Kooperationens roll inom olika samhällsområden. Bl. a. sägs att intresset för det kooperativa alternativet i form av arbetskooperativa företag har ökat inom småindustri och medelstor industri – om än med tonvikt på vissa branscher. Även inom tjänstesektorn finns goda förutsättningar för ny kooperativ verksamhet. Samma gäller inom service- och konsumentvaruproduktion, i synnerhet om den avser lokal eller regional konsumtion.

Personalägda företag

Folkpartiet uttalar sig i motion 1984/85:2805 för en mångfald av företagsformer. Särskilt pekas på att bildandet av löntagarägda företag borde underlättas. Om löntagarna fick större chanser att ta över det egna företaget skulle det sannolikt innebära en viss önskvärd broms på stora företags uppköp av små företag.

Uppgifter i anslutning till motionerna

Små och medelstora företag

I industridepartementets årsrapport Industri och industripolitik 1985 lämnas en redogörelse för utvecklingen under senare år av de små och medelstora företagen, dvs. företag med färre än 200 anställda. I det följande sammanfattas denna redogörelse.

År 1983 arbetade drygt 1 miljon människor i småföretag, motsvarande en tredjedel av alla årsanställda. Småföretagens andel av sysselsättningen har inte förändrats nämnvärt under senare år.

Småföretagen finns i huvudsak inom tillverkningsindustrin samt varuhan- del och restaurang- och hotellrörelse. Antalet årsanställda i småföretag år 1983 med fördelning på branscher framgår av följande tabell:

	Årsanställda i småföretag	Andel av årsanställda i alla före- tag %
Jordbruk, skogsbruk m. m.	30 600	61
Gruvor och mineralbrott	3 200	26
Tillverkningsindustri	284 900	34
varav verkstadsindustri	122 400	32
El-, gas-, värme- och vattenverk	6 600	26
Byggnadsindustri	106 200	54
Varuhandel, restaurang- och hotellrörelse	283 500	64
Samfärdsl m. m.	66 700	26
Fastighetsförvaltning och uppdragsverksamhet m. m.	104 000	43
Offentlig förvaltning och andra tjänster	149 500	14
Totalt	1 035 300	33

Småföretagsandelen är hög i de delbranscher som kräver begränsade investeringar i produktionsutrustning, marknadsföring, produktutveckling m. m. Detta gäller inom t. ex. varuhandel och restaurangrörelse och även inom uppdragsverksamhet m. fl. tjänster. Inom tillverkningsindustrin har t. ex. trävaruindustrin och textil- och konfektionsindustrin en hög andel anställda i småföretag, medan det omvända gäller inom processindustrin.

Nyföretagandet har ökat kraftigt. År 1982 etablerades totalt 11 000 nya verkssamma företag. I statistiken är ombildningar inte medräknade. Under år 1983 ökade antalet nya företag till nära 20 000. Av dessa var 8 500 företag inom varuhandel samt restaurang- och hotellrörelse. I gruppen andra tjänster, som bl. a. innehåller uppdragsverksamhet och personliga tjänster, etablerades 4 300 nya företag. Inom industrin startades 3 200 företag. Ökningen av nyföretagandet under år 1983 har varit kraftigast inom uppdragsverksamhet och personliga tjänster bl. a. beroende på en växande efterfrågan och låga etableringskostnader. Enligt tillgängliga uppgifter fortsätter nyföretagandet att öka även under år 1984.

De flesta startar sina företag i en blygsam omfattning och ofta vid sidan av en anställning. Det kan därför dröja flera år innan de tar steget fullt ut och anställer personal. Etableringar i större skala är därför få till antalet. Enligt uppgifter från de regionala utvecklingsfonderna har det under år 1984 etablerats endast ett trettioital tillverkande företag som vid starttillfället hade fler än tio anställda. Till detta kommer ett okänt antal etableringar i storstadsområdena. Trots att det totala antalet nyetableringar översteg 20 000 får dessa en förhållandevis begränsad sysselsättningseffekt. Av de företag som har startats under år 1983 är det endast en tredjedel som sysselsätter fler än en person. På längre sikt har de dock en stor betydelse för sysselsättningen och näringslivets förnyelse. I små nystartade företag utvecklas ofta helt nya affärsidéer. De flesta finner en nisch på lokalt begränsade varu- eller tjänstemarknader.

Vissa företag svarar dock för helt nya avancerade produkter inom t. ex. data- och elektronikområdet. Efter avslutad affärsidéutveckling står dessa småföretag inom i första hand tillverkningsindustrin inför valet mellan att expandera på egen hand eller att sälja sig till ett större företag med utvecklade försäljnings- eller produktionsresurser. Vid en expansion på egen hand spelar ett fyrtiotal investment- eller utvecklingsbolag med särskild inriktning mot småföretag en viktig roll.

Ofta väljer företaget att sälja den utvecklade affärsidén. En sådan försäljning innebär ofta att produkten eller tjänsten snabbt kan nå flera marknader och omedelbart få en hög marknadsandel på en enskild betydande marknad. I många fall, och inte minst vid introduktionen på utländska marknader, är det nödvändigt med kraftfulla satsningar under en förhållandevis kort tid. En introduktion stegvis – vilken ett litet företag med begränsade resurser ofta tvingas till – kan leda till att potentiella inhemska producenter tidigt hinner ta upp konkurrensen med den nya produkten eller tjänsten. Möjligheten till en lönsam export begränsas härmed kraftigt. En försäljning till ett större företag är därför ibland ett bra alternativ till en egen expansion och bidrar därmed också till de stora företagens tillväxt och förnyelse.

Antalet *företagskonkurser* har totalt sett ökat. Under år 1983 registrerades när 5 000 företagskonkurser, vilka berörde ca 18 800 årsanställda. Det största antalet konkurser, sammanlagt 1 800, drabbade varuhandel samt restaurang- och hotellrörelse. Därefter kom industrin med drygt 800 konkurser. Bland företag tillhörande gruppen andra tjänster försattes något över 400 företag i konkurs. Antalet företagskonkurser fortsatte att öka under år 1984 med ca 10 % upp till nära 5 500.

Det bör dock noteras att antalet konkurser inom tillverkningsindustrin har minskat såväl år 1983 som år 1984, vilket beror bl. a. på den gynnsamma industrikonjunkturen.

Det traditionella småföretaget *ägs och leds av samma person* – ofta en man med lång yrkeserfarenhet och med begränsad teoretisk utbildning. Denna bild är fortfarande giltig, även om det blir allt vanligare att såväl ägandet som ledningsansvaret är spritt på flera personer. Företagsledare med längre högskoleutbildning blir också vanligare.

Allt fler *kvinnor* engageras av småföretagande. Nära 64 000 kvinnor äger i dag egna företag. Flertalet kvinnor är verksamma inom handels- och tjänstesektorerna. Inom den tillverkande industrin finns det drygt 6 000 kvinnor som är engagerade i egna företag.

En ökad andel småföretag ägs i dag av olika typer av *investmentbolag*. Under de senaste åren har ett betydande antal småföretag köpts upp eller startats med pengar från olika investment- och utvecklingsbolag eller venture capital-bolag med inriktning mot småföretag.

Drygt 40 kapitalplaceringar av nämnda slag har ägarintressen i ca 300 småföretag. Det finns uppgifter som tyder på att företagen i denna grupp har

en högre avkastning än de fristående småföretagen.

Många småföretag ingår i *små koncerner* med moder- och dotterbolag inom samma eller skilda branscher. Orsakerna till att antalet småkoncerner har ökat kan bl. a. vara att det blir vanligare med uppköp av befintliga företag vid expansion och att verksamheten oftare delas upp på t. ex. försäljningsbolag, fastighetsbolag och rörelsedrivande bolag.

Det är vanligt att småföretag är *beroende av stora företag* utan att ha formella ägarrelationer med dessa. Enligt en studie som industridepartementet och statistiska centralbyrån har gjort tillsammans med de regionala utvecklingsfonderna var en tredjedel av industriföretagen leverantörer av insatsvaror till andra företag. I andra sammanhang har den svenska industrin diskuterats i termer av utvecklingsblock kring stora företag som ASEA, Electrolux, Saab och Volvo, där flera tusen småföretag har direkta leveranser och andra relationer till dessa företag. I samspelet mellan de stora och de små företagen utvecklas ofta nya produkter och produktionsmetoder.

Även företag som inte är underleverantörer är ofta beroende av ett fåtal kunder. Nära hälften av småföretagen inom industrin avsätter minst hälften av sin produktion till sina tre största kunder. Det finns således ett mycket starkt kundberoende hos dessa småföretag.

Inom handeln är flertalet småföretag knutna till någon försäljnings- eller distributionskedja. Trots att företagen formellt är fristående blir de därför i praktiken beroende av sin kedja. Dessa småföretag kan också vara kopplade till andra företag via franchiseavtal.

Småföretagen är framför allt inriktade mot hemmamarknaden, varför *exporten* är begränsad. Småföretagen inom industrin svarar för endast ca 5 % av industrins export. Denna låga andel förklaras till stor del av att mer än en tredjedel av alla småföretag är underleverantörer och att deras export inte registreras.

De småföretag som exporterar har under senare år haft en bättre lönsamhet och soliditet än de företag som inte exporterar. Detta innebär naturligtvis inte att export i sig alltid skulle vara ett sätt att öka lönsamheten. Förklaringen kan i stället ofta vara att de företag som trots höga kostnader för introduktion av produkten utomlands förmår bibehålla en god lönsamhet också har produkter som är slagkraftiga både på hemmamarknaden och utomlands.

De små och medelstora industriföretagen disponerade vid utgången av år 1983 ett sammanlagt *kapital* på ca 52 miljarder kronor. Det totala kapitalet utgjordes till 21 % av eget kapital i form av aktiekapital, reserver och fonderingar. Andelen eget kapital – dvs. soliditeten – är genomgående lägre bland de mindre företagen, vilket gör dem mer sårbara om lönsamheten försämras.

Den redovisade kapitalstrukturen hos små och medelstora industriföretag kan jämföras med vissa data avseende kapitalmarknaden. Sålunda kan noteras att de s. k. venture capital-bolagen disponerar drygt 1 miljard kronor

för placeringar i små och medelstora företag, huvudsakligen inom industrin. Det skulle motsvara ca 20 % av det nuvarande aktiekapitalet i dessa bolag. Vidare har de företag som noterats på fondbörsen tillförts ca 1 miljard kronor i nyemissioner. Mindre än hälften av OTC-företagen är emellertid verksamma inom industrin.

Av de små och medelstora industriföretagens långfristiga upplåning, som vid utgången av år 1983 uppgick till ca 19 miljarder kronor, svarar de regionala utvecklingsfonderna för ca 5 %.

De små och medelstora industriföretagen har en hög *räntabilitet*. Detta beror dock i huvudsak på deras låga soliditet. Med samma soliditet som de större industriföretagen skulle de små företagen visa upp ungefär samma räntabilitet som hela industrin.

Måts lönsamheten som nettomarginal hamnar småföretagen på låga värden. Således tjänar de små och medelstora företagen endast 4 kr. per 100 kr. i omsättning jämfört med 6:50 kr. för industrin i genomsnitt.

Under år 1983 arbetade en relativt stor andel av de anställda i små och medelstora företag i *förlustföretag*. Bland de minsta företagen arbetade var tredje anställd i företag som visade förlust. Inom gruppen medelstora företag svarade förlustföretagen för en fjärdedel av sysselsättningen. De små och medelstora företagen har förbättrat sin lönsamhet under de två senaste åren, dock inte i samma utsträckning som andra industriföretag.

På grund av den låga exportandelen har de små och medelstora företagen inte lönsamhetsmässigt kunnat dra samma fördelar av devalveringarna och dollaruppgången som stora företag. En av orsakerna till den låga exportandelen är att företagens produkter eller tjänster av olika anledningar inte är konkurrenskraftiga på utlandsmarknaden eller inte når ut till dessa marknader. Många av de företag som är indirekta exportörer genom att de är underleverantörer har kunnat öka sin volym. Storföretagens ökade intäkter torde dock inte ha medfört några väsentligt stigande priser för de inhemska leverantörerna.

Risikkapitalbolag

I det följande lämnas vissa uppgifter om marknaden för riskkapital (venture capital) och om olika kategorier av riskkapitalbolag. En utförlig redogörelse för riskkapitalmarknaden har nyligen getts i rapporten (SIND 1985:4) Riskkapitalet och de mindre företagen, som har utarbetats av Christer Olofsson på uppdrag av statens industriverk.

Den grundläggande tanken med riskkapitalbolagen är att de skall åstadkomma en gynnsam utveckling i andra företag genom att tillföra dessa kapital, ledningskunnande och kontaktnät. Engagemanget sker normalt i form av ägarkapital och med minoritetsandelar. Majoritetsengagemang förekommer dock också. Vanligen önskar riskkapitalbolaget att grundaren till engagemangsföretaget kvarstår som ägare eller ledare.

Risikkapitalbolagets insatser är relativt långsiktiga. Ett engagemang anses vara moget att avveckla efter sju–tio år, i första hand genom försäljning till OTC-marknaden eller börsen. På detta sätt kan risikkapitalbolaget ta hem den värdetillväxt som förhoppningsvis har skett i det företag där man har engagerat sig.

Risikkapitalbolagets engagemang är riskfyllt. Endast en mindre del av de investeringar som görs kan väntas ge ordentlig avkastning. I flertalet fall blir resultatet låg avkastning eller förlust. Bolagen får därför sprida sin portfölj på många projekt. Samtidigt måste man göra en avvägning så att engagemangen inte blir för många och därmed svåra att sköta.

Risikkapitalbolagen kan indelas i tre kategorier.

Nationella risikkapitalbolag. Inom denna kategori har ett tjugotal huvudsakligen privatägda bolag etablerats under 1980-talet med ett sammanlagt eget kapital av ca 800 milj. kr. Till denna grupp kan föras även det helstatliga Svenska Industrietablerings AB (Svetab) och det halvstatliga Företagskapital AB. Företagens mål är rent affärsmässiga, men med större eller mindre grad av risktagande. Ett fåtal av dem har som uttalat mål att satsa på projekt i tidiga skeden, såsom t. ex. att exploatera uppfinningar. Andra satsar mer på företag som redan har kommit i gång med produktion och marknadsföring.

Regionala privata investmentbolag. I denna grupp ingår ett trettiotal företag som har etablerats under 1980-talet, men antalet ökar ständigt. Det pågår en livlig aktivitet runt om i landet för att få till stånd nya investmentbolag av detta slag. De aktuella bolagen representerar ett totalt kapital av ca 600 milj. kr. Mindre företag, bankanknutna företag, försäkringsbolag och privatpersoner återfinns i stor utsträckning som ägare av dessa investmentbolag. Två av de största bolagen, Landskrona Finans AB och Bruksinvest AB, har bildats under viss medverkan från statens sida i syfte att minska sysselsättningsproblemen i områden som har drabbats av strukturkriser.

Regionala utvecklingsbolag. En rad offentligägda utvecklingsbolag bildades under åren 1977–1980 i regioner med speciella sysselsättningsproblem. I denna grupp har det skett stora förändringar sedan företagen startades. Många har ombildats, avvecklats eller ändrat inriktning. Endast en handfull företag finns i dag i denna grupp. Det största bolaget i gruppen är det statsägda Regioninvest AB.

Generellt gäller att risikkapitalbolagen intresserar sig för företag eller projekt med goda tillväxtmöjligheter. De nationella risikkapitalbolagen har visat det största intresset för "nya teknologiområden". Ungefär en tredjedel av deras satsningar hänför sig till elektronik, bioteknik, medicinsk teknik m. m.

De belopp som har investerats i enskilda projekt varierar avsevärt, från 50 000 kr. till flera miljoner kronor. Medianvärdena för investeringar från de nationella risikkapitalbolagen ligger omkring 800 000 kr. och investeringar från de två typerna av regionala bolag omkring 500 000 kr.

De nationella risikkapitalbolagen och de regionala utvecklingsbolagen har

till största delen skjutit till kapital i form av nyemissioner eller konvertibla skuldebrev. De olika privata regionala investmentbolagen har däremot ofta gjort sina insatser genom att köpa ut befintliga ägare.

Statens engagemang i riskkapitalföretag är för närvarande följande.

Direkt ägande. Företagskapital AB ägs till hälften av staten och till hälften av affärsbankerna.

Av statliga bolag ägda. Procordia AB äger Svetab och Regioninvest AB. Genom olika beslut av riksdagen har dessa bolag tillförts 70 resp. 495 milj. kr. Sveriges Investeringsbank AB äger Z-Invest AB och AC-Invest AB, vilka har tillförts 30 milj. kr. var av regionalpolitiska medel. Investeringsbanken har även andelar i några andra riskkapitalbolag. Banken administrerar Småföretagsfonden (se nedan).

Procordia och Svenska Varv AB avses skola äga andelar i ett regionalt investmentbolag för Uddevallaregionen (Uddevalla Invest AB).

Statliga lån och garantier. Statliga lån, lånegarantier och räntestöd har lämnats till följande bolag som tillhör kategorin regionala privata investmentbolag. Som villkor för den statliga finansieringen gäller bl. a. att staten får del av värdetillväxten i resp. bolag. Lånen har lämnats av regionalpolitiska medel inom en av riksdagen fastställd ram.

	Lån Milj. kr.	Garantier Milj. kr.
Bothnia AB, Norrbottens län	8	—
Contorta AB, Västerbottens län	6	—
Camfore AB, Jämtlands län	4	—
Mittinvest AB, Västernorrlands län	10	—
Dala Tillväxt AB, Kopparbergs län	5	5
Gävleborgs Invest AB, Gävleborgs län	8	2
Fågelfors Invest AB	—	5
Sörmland Tillväxtinvest AB	—	4,7
Summa	41	16,7

Staten ställde även en garanti vid bildandet av Blekinge Invest AB på 12 milj. kr. Garantin utnyttjades dock inte av bolaget.

Ett tidigare lån på 12 milj.kr. med särskilda villkor till Wermia AB har ersatts av ett normalt statligt reverslån. Detta lån är dock amorteringsfritt t. o. m. år 1992.

Statligt kapitaltillskott. Staten har lämnat kapitaltillskott till Landskrona Finans AB, Malmöhusinvest AB, Oxelöinvest AB och Start Invest AB med sammanlagt 155 milj. kr. Dessutom har 16 milj. kr. tillskjutits till Dala Invest AB, som numera har avvecklats. Förslag föreligger även om ett statligt kapitaltillskott med 60 milj. kr. till Stiftelsen Bohus Promotion, som planeras bli största aktieägare i Uddevalla Invest AB.

Stiftelsen Småföretagsfonden. Stiftelsen Småföretagsfonden inrättades efter beslut av riksdagen år 1984 (prop. 1983/84:135, NU 1983/84:42, rskr.

1983/84:379). Stiftelsen har tillförts 100 milj. kr. av medel från allmänna pensionsfonden. Stiftelsen skall i första hand placera sina medel i riskkapitalbolag. Endast i mindre omfattning skall stiftelsen förvärva andelar i rörelsedrivande företag.

Kvinnor som företagare

I proposition 1984/85:130 om kvinnornas villkor på arbetsmarknaden har regeringen redovisat ett antal vidtagna eller planerade åtgärder i syfte att stärka kvinnornas ställning. Av redovisningen framgår bl. a. följande.

För budgetåret 1983/84 anvisades 100 milj. kr. till vissa åtgärder för att främja rekrytering till industrin m. m. Av dessa medel avsattes 10 milj. kr. till en kampanj för att öka kvinnornas intresse för arbete och vidareutbildning inom industrin (den s. k. 10-miljonerskampanjen). Denna kampanj var i huvudsak inriktad på åtgärder för att påverka utbildnings- och yrkesval.

Det fortsatta arbetet avses komma att spänna över ett bredare område. I propositionen föreslås projekt inom en rad olika områden från förskolan till alla nivåer i arbetslivet. De samlade erfarenheterna från sådana projekt som syftar till att stärka kvinnornas ställning vid valet av otrådonella arbetsuppgifter skall tillvaratas av en särskild arbetsgrupp med uppgift att göra en analys av kvinnornas villkor i samband med industrins förnyelse.

I detta sammanhang berörs vissa frågor om kvinnor som företagare. Föredraganden, statsrådet Anita Gradin, anför härom följande:

Kvinnor som egna företagare har blivit allt vanligare under senare år. De regionala utvecklingsfonderna fyller en viktig uppgift för de mindre och medelstora företagen inom framförallt tillverkningsindustrin. Trots att de kvinnor som etablerar sig som egna företagare framförallt har sin verksamhet inom servicesektorn, vill jag understryka fondernas ansvar för de kvinnliga småföretagarna och betona att fonderna i viss utsträckning även har möjlighet att stödja verksamhet inom tjänstesektorn.

I detta sammanhang vill jag också peka på den kooperativa företagsformen som en möjlighet för dem som vill etablera en egen rörelse. Regeringen inrättade år 1984 det kooperativa rådet som bl. a. skall utgöra en kontaktyta mellan regeringen och Kooperationen. Rådets främsta uppgift är dock att stimulera utvecklingen av såväl befintlig som ny kooperativ verksamhet. Fördelarna med den kooperativa företagsformen är att den ger delaktighet i produktion och ägande, vilket ofta efterfrågas av kvinnor. En möjlighet att arbeta kooperativt är att kvinnor med enskilda firmor låter dessa bilda en ekonomisk förening för samordning av tjänster som marknadsföring, bokföring etc. De i dag existerande handelshusen för kvinnor arbetar efter en sådan modell. Jag avser att ställa projektmedel till förfogande för en utveckling av den kvinnokooperativa verksamheten.

De regionala utvecklingsfonderna bedriver en viktig informations- och utbildningsverksamhet riktad till små och medelstora företag. Jag anser utbildningsbehoven för stora grupper kvinnor inom utvecklingsfondernas verksamhetsområde vara så eftersatta att särskilda kvinnoprojekt är motiverade. Inom ramen för 10-miljonerskampanjen genomfördes riktad utbild-

nings- och informationsverksamhet till kvinnor i vissa utvecklingsfonders regi. Jag anser att denna verksamhet bör vidareutvecklas och kommer därför att avsätta särskilda projektmedel för en sådan verksamhet.

Enligt förslag i propositionen skall för nästa budgetår sammanlagt 15 milj. kr. disponeras under skilda huvudtitlar för olika projekt m. m. för att förbättra kvinnornas villkor på arbetsmarknaden.

Beträffande jämställdhetsarbetet på regional nivå framgår bl. a. följande. Erfarenheterna från kampanjens samarbete mellan regionala myndigheter ledde till att regeringen i december 1984 gav samtliga länsstyrelser i uppdrag att i samverkan med olika myndigheter och organ i länet upprätta regionala program för att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden. Arbetet skall avrapporteras i samband med den länsrapport som skall lämnas till regeringen i oktober 1985. En uppföljning av arbetet skall sedan fortlöpande ske inom ramen för det regionala utvecklingsarbetet.

Personalägda företag

I industridepartementets förenämnda årsrapport redovisas även utvecklingen inom de personalägda företagen. Till grund för redovisningen ligger följande uppgifter om antal företag och sysselsatta från registret över personalägda företag vid högskolan i Örebro.

Bransch	Antal företag			Antal sysselsatta		
	1979	1983	1984	1979	1983	1984
Textil-, skoindustri m. m.	15	14	15	780	871	829
Träindustri	6	15	13	152	342	334
Grafisk industri	10	16	17	162	352	373
Verkstadsindustri	20	49	35	594	1 958	1 399
Byggnadsverksamhet	10	19	18	312	413	370
Övriga	4	10	7	63	230	162
Totalt	65	123	105	2 063	4 166	3 467

Uppgifterna omfattar inte serviceområdet, för vilket säker statistik ännu saknas.

Minskningen av antalet personalägda företag under år 1984, netto 18 företag med 700 anställda, kan förklaras av den förbättrade konjunkturen. Denna har medfört dels att tidigare personalägda företag återköpts, dels att personalen i färre fall sett sig tvingad att ta över det företag i vilket den är anställd. Minskningen har framför allt skett inom verkstadsindustrin. Inom den grafiska industrin är andelen personalägda företag fortfarande hög. Inom serviceområdet tycks antalet personalägda företag ha förblivit stort.

Av de nyetablerade företagen har, liksom tidigare, majoriteten en krisbakgrund. Personalägda företag bildas alltså fortfarande ofta som en krislösning.

Få personalägda företag har misslyckats ekonomiskt. Däremot har flera av andra anledningar upphört att vara personalägda. Lönsamheten i de

personalägda företagen varierar kraftigt mellan olika företag och branscher. Jämfört med småföretag i allmänhet avviker emellertid inte de personalägda företagen nämnvärt från branschgenomsnittet. De personalägda företagen har dock ofta en lägre soliditet och likviditet än genomsnittet för resp. bransch.

Under år 1984 har endast tolv företag råkat ut för direkt ekonomisk kris med konkurs eller betalningsinställelse, och av dessa har senare majoriteten rekonstruerats och fortlevt som företag i annan form än som personalägda. Andelen konkurser är högre än i annan industri, men mot bakgrund av att personaläggande ofta varit en nödlösning i en tidigare krisituation är den dock förvånande låg.

Under år 1984 har ett tjugotal företag upphört att vara personalägda. En vanlig anledning är att etableringen lyckas och antalet sysselsatta ökar. Av olika skäl ökar emellertid inte antalet delägare, varför företaget upphör att vara personalägt och övergår till att bli traditionellt ägt med en grupp delägare och en grupp anställda utan ägarinflytande. En annan anledning till att ett personalägt företag byter ägarform är att en koncentration av ägandet sker. Vissa av delägarna säljer sina ägarandelar till andra delägare. Därigenom kommer en minoritet av de anställda att vara delägare.

Några företag har sålts. Orsakerna till en sådan försäljning varierar. I något fall har ledningsproblem och framtida förväntningar på dålig lönsamhet varit bidragande orsaker. I andra fall har personaläggande aldrig i sig varit ett mål, utan det har tillkommit som en tillfällig lösning på ett akut sysselsättningsproblem. När sedan ett tillfälle yppats att sälja företaget till en köpare, som av personalen bedöms vara seriös, är det naturligt att genomföra en försäljning.

Den 1 juli 1981 startades en *försöksverksamhet* med särskilt stöd till personalägda företag. För verksamheten svarar statens industriverk.

Försöksverksamhetens syfte är att med särskilda företagsserviceinsatser stödja bildandet av personalägda företag. Även redan personalägda företag kan komma i fråga. Avsikten är också att försöksverksamheten skall ge ett underlag för att bedöma vilka för- och nackdelar personalägda företag har och vilka problem som finns i samband med bildandet och även vid senare tillfällen i företagets utveckling.

Verksamheten omfattar hela landet och skall pågå under fem år, dvs. till den 1 juli 1986.

T. o. m. den 1 november 1984 har 172 företag beviljats stöd till ett sammanlagt belopp av 4,5 milj. kr.

Av de företag som ingår i försöksverksamheten har 47 blivit personalägda. Av dessa har ca 10 % försvunnit på grund av konkurs, uppköp e. d.

Under våren 1985 kommer försöksverksamheten att utvärderas inom industriverket.

Utskottet

Allmänna riktlinjer för näringspolitiken

Önskemål om inriktningen i stort av näringspolitiken förs fram i motioner från de tre borgerliga oppositionspartierna, som har refererats tidigare (s. 6 f.).

I moderata samlingspartiets motion 1984/85:559 betonas särskilt kraven på snabb anpassning till internationella ekonomiska förändringar. En sådan anpassning motverkas av politiska ingrepp och regleringar. Moderata samlingspartiet vill att i stället generella ramar skall dras upp för näringslivets verksamhet.

Folkpartiet redovisar i motion 1984/85:2805 en likartad syn på näringspolitikens uppgifter. Selektiva ingrepp mot företagen bör undvikas. Särskild vikt läggs vid den fria konkurrensens betydelse för en väl fungerande marknads ekonomi. Folkpartiet tar avstånd från monopolistiska inslag i offentlig verksamhet.

Utskottet vill erinra om att den allmänna inriktningen av industripolitiken lades fast genom beslut av riksdagen våren 1984 (prop. 1983/84:135, NU 1983/84:42, rskr. 1983/84:379). I årets budgetproposition (prop. 1984/85:100 bil. 14 s. 13–21) har regeringen lämnat en redogörelse för uppföljningen av nämnda beslut. Enligt propositionen har nu arbetet inletts med industripolitikens tredje steg, nämligen skapandet av en kreativ industriell miljö. Detta tredje steg bygger på att de två första stegen – bevarandet av industrins konkurrenskraft och insatser för industriell tillväxt och förnyelse – fullföljs. Syftet med det tredje steget anges vara att industrins utvecklingsbetingelser skall förbättras så att företagen till fullo kan utnyttja de möjligheter som har skapats genom de första två stegen.

I propositionen redovisas ett antal åtgärder som ingår i det tredje steget. Inom regeringskansliet pågår en översyn av den statliga normgivningen gentemot näringslivet. Vidare pågår en förberedande utvärdering av möjligheterna att begränsa antalet stödformer. Olika åtgärder har vidtagits för att klarlägga industrins behov av kvalificerade tekniker. Insatser planeras för att främja arbetet i företagen för ett högt kvalitetsmedvetande. Vidare pekas i propositionen på att ägarförhållandena i näringslivet är av betydelse för en kreativ industriell miljö. Med hänvisning till att ett alltmer institutionaliserat ägande innebär risker för minskad flexibilitet i det privata näringslivet aviseras att en parlamentariskt sammansatt kommitté skall tillkallas med uppgift att utreda frågor om ägande och inflytande i näringslivet.

Utskottet återkommer till några av dessa frågor i samband med behandlingen av olika motionsyrkanden i det följande. Utskottet erinrar också om att en rad förslag från regeringen om anslag till olika industripolitiska ändamål m. m. jämte motioner med anledning därav behandlas i betänkandet NU 1984/85:22, som avlämnas samtidigt med detta betänkande.

Beträffande den *allmänna inriktningen av näringspolitiken* och i synnerhet industripolitiken vill utskottet anföra följande.

Det är enligt utskottets mening uppenbart att den politik på området som förts sedan hösten 1982 har varit framgångsrik. Avgörande steg har tagits för att stärka industrisektorn och därmed återställa balansen inom svensk ekonomi. Exporten, produktionen, lönsamheten och investeringarna inom industrin har under de senaste åren ökat starkt, och även sysselsättningen visar nu en viss uppgång. Denna utveckling är självfallet delvis betingad av den internationella konjunkturen, liksom av det gynnsamma utgångsläge för industrin som skapades genom devalveringen hösten 1982 och andra åtgärder inom ramen för den allmänna ekonomiska politiken. Utskottet finner det emellertid ostridigt att de åtgärder inom närings- och industripolitikens område som har vidtagits under de senaste åren har bidragit till den positiva utvecklingen. Utskottet vill särskilt peka på saneringen av en rad krisbranscher och på det ökade stödet till små och medelstora företag med stark tillväxtpotential. Enligt utskottets mening bör alltså den hittills med framgång förda industripolitiken fullföljas.

Mot denna bakgrund finner utskottet att den kritik som riktas mot regeringens politik i motionerna 1984/85:559 från moderata samlingspartiet och 1984/85:2805 från folkpartiet saknar verklighetsförankring. Utskottet kan heller inte biträda vad som anförs i motionerna om att generella åtgärder är att föredra framför selektiva ingrepp som medel i näringspolitiken. Staten bör inte avhända sig möjligheterna till olika former av riktade åtgärder, särskilt sådana som syftar till att undanröja hinder för industrins förnyelse och tillväxt. Utskottet finner alltså ingen anledning för riksdagen att uttala sig i enlighet med vad som föreslås i de två motionerna. Dessa avstyrks i berörda delar.

Centerpartiet begär i motion 1984/85:1516 en *utredning om decentralisering*. Enligt partiets mening bör de politiska besluten på alla områden syfta till att bryta koncentrationsutvecklingen och i stället åstadkomma en långsiktigt decentralistisk utveckling. Den aviserade utredningen om ägar- och inflytandefrågor borde ges i uppdrag att ta fram ett underlag för sådana beslut.

Utskottet erinrar om att frågor om regionalpolitiken efter beredning inom arbetsmarknadsutskottet kommer att behandlas av riksdagen senare under detta riksmöte på grundval av proposition 1984/85:115 om regional utveckling och utjämning. Näringsutskottet begränsar sig här till att behandla centerpartiets förslag om en utredning om decentralisering. Utskottet tar därvid ställning enbart till sakfrågan om behovet av en sådan utredning och inte till den formella frågan huruvida en särskild kommitté bör tillkallas för ändamålet eller, såsom föreslås i motionen, den av regeringen aviserade utredningen om ägar- och inflytandefrågor skall ges en annan inriktning. Inom utskottet råder olika uppfattningar om behovet av sistnämnda utredning. Utskottet konstaterar dock att det ankommer på regeringen att besluta i frågor om kommittéväsendet.

Utskottet är väl medvetet om de tendenser till koncentration som gör sig gällande på olika samhällsområden, inte minst inom näringslivet. Utskottet kan dock inte finna att en övergripande decentraliseringsutredning av det slag som föreslås av centerpartiet i motion 1984/85:1516 skulle fylla någon uppgift. De problem som uppmärksammas i motionen bör lämpligen angripas inom ramen för den av statsmakterna fastställda politiken för olika samhällsområden. Med det sagda avstyrker utskottet motionen i berörd del.

I folkpartiets partimotion 1984/85:2805 tas två särskilda frågor upp i anslutning till de mera generella synpunkterna på näringspolitiken.

Ett beslut av riksdagen föreslås om att företagsanknutna *andel-i-vinst-system* skall stimuleras bl. a. genom att de inte beläggs med socialförsäkringsavgifter. Förslaget innebär en upprepning av ett motionsyrkande som utskottet behandlade våren 1984 i betänkandet NU 1983/84:42 (s. 48 f.). Som redovisades där riktades yrkandet närmast mot ett förslag av en interdepartemental arbetsgrupp år 1983 i promemorian (Ds Fi 1983:21) Breddat underlag för produktionsfaktorskatter. Förslaget innebar bl. a. viss avgiftsbeläggning av bidrag till vinstandelsstiftelse e. d. Med hänvisning till pågående beredning av promemorian avstyrkte utskottet motionsyrkandet. Enligt vad utskottet nu har erfärut avser regeringen för närvarande inte att lägga fram förslag på grundval av den nämnda promemorian.

Utskottet konstaterar alltså att frågan saknar aktualitet. Yrkandet i motion 1984/85:2805 (fp) avstyrks.

Vidare föreslås i motion 1984/85:2805 (fp) ett uttalande av riksdagen om *kommunal näringspolitik*. Även denna fråga behandlades av utskottet i betänkandet NU 1983/84:42 (s. 43 f.) med anledning av ett motionsyrkande från folkpartiet. Utskottet hänvisade därvid bl. a. till en utredning av statens industriverk, vilken i sammanfattning återgavs i betänkandet (s. 34 f.).

Regeringen har nyligen i proposition 1984/85:115 (s. 41–43) redovisat vissa allmänna överväganden beträffande kommunernas och landstingskommunernas näringspolitiska roll. Föredragande statsrådet, industriminister Thage G. Peterson, anför där bl. a. att statens insatser på näringspolitikens område i första hand är en uppgift för statliga organ. Efter att ha hänvisat till industriverkets nämnda utredning anför industriministern vidare:

Frågan om en allmän översyn av kommunernas befogenheter på näringslivsområdet har tagits upp i olika sammanhang. Regeringen har därför givit stat-kommunberedningen (C 1983:02) i uppdrag att utreda kommunernas och landstingskommunernas roll i närings- och sysselsättningspolitiken. Beredningen skall bl. a. analysera erfarenheterna av de kommunala näringslivsinsatserna och belysa konsekvenserna av olika kommunala kompetensgränser inom näringslivsområdet. I beredningens uppdrag ingår vidare att pröva formerna för ökad samverkan mellan kommunerna, landstingskommunerna och olika statliga organ samt företag och fackliga organisationer.

Avslutningsvis betonas i propositionen att kommunerna har viktiga uppgifter av betydelse för att de regionalpolitiska målen skall nås. Det är

emellertid nödvändigt att den kommunala aktiviteten sker inom ramen för den kommunala kompetensen.

Av vad utskottet har anfört framgår att frågan om kommunal näringspolitik följs uppmärksamt av regeringen. I första hand bör resultatet av stat-kommunberedningens arbete med frågan avvaktas. Något särskilt uttalande av riksdagen är enligt utskottets mening inte nödvändigt. Motion 1984/85:2805 (fp) avstyrks i denna del.

Små och medelstora företag

Allmänna frågor om *småföretagspolitiken* tas upp i partimotionerna 1984/85:559 från moderata samlingspartiet och 1984/85:2805 från folkpartiet. Dessa motioner innehåller därutöver en rad förslag till åtgärder inom beskattningens och arbetsrättens områden, frågor som hör till andra utskotts beredningsområden. Liknande frågor tas upp i centerpartiets motion 1984/85:665, som inte till någon del har hänvisats till näringsutskottet.

Utskottet tar först upp yrkandet i motion 1984/85:2805 (fp) om en mer positiv attityd till småföretagare från samhällets sida. Ämnet utvecklas närmare i motion 1984/85:2762 (fp). Förutom vissa ändringar i skattereglerna önskar motionärerna ett ökat hänsynstagande till småföretagarens speciella situation från myndigheternas sida i olika sammanhang.

Utskottet vill erinra om att den industripolitik som har förts sedan regeringsskiftet år 1982 i hög grad har inriktats på att främja utvecklingen av de små och medelstora företagen. Dessutom har givetvis många av dessa företag kunnat dra fördel av den starka expansionen inom den exportinriktade verkstadsindustrin. Av den redogörelse som utskottet tidigare (s. 10–14) har lämnat för utvecklingen inom småföretagssektorn framgår att denna sektor präglas av stark dynamik, vilket bl. a. yttrar sig i ett ökande antal nyetableringar. Enligt utskottets mening finns det alltså inga skäl att förmoda att, såsom antyds i de två motionerna från folkpartiet, villkoren för småföretagande generellt sett skulle vara ogynnsamma i vårt land. Det kan givetvis finnas anledning att vidta åtgärder för att underlätta småföretagens situation i olika hänseenden. Utskottet återkommer strax härtill. Uttalanden från riksdagens sida av det slag som begärs i motionerna 1984/85:2762 (fp) och 1984/85:2805 (fp) kan emellertid utskottet inte förorda. De två motionerna avstyrks i berörda delar.

En fråga av mer begränsad räckvidd tas upp i moderata samlingspartiets motion 1984/85:559. Där föreslås en avveckling av statens engagemang i *regionala utvecklings- och investmentbolag*. Genom de andra åtgärder på småföretagsområdet som moderata samlingspartiet föreslår och genom framväxten av en riskkapitalmarknad kan småföretagens kapitalbehov tillgodoses, hävdas det i motionen.

En redovisning av statens engagemang i regionala investment- och utvecklingsbolag har lämnats i det föregående (s. 16). Av redovisningen

framgår att staten endast i några få fall direkt eller indirekt är ägare till sådana företag. Ett antal bolag har åtnjutit statligt stöd i form av lån, garantier eller räntestöd. Flertalet av dessa bolag har tillkommit inom ramen för regionalpolitiken, som inte hör till näringsutskottets beredningsområde.

Såsom utskottet framhöll vid sin behandling år 1984 av ett liknande motionsyrkande (NU 1983/84:42 s. 42 f.) bör en framtida överföring av de statliga investment- och utvecklingsbolagen till andra intressenter inte uteslutas. Utskottet finner emellertid inget skäl för riksdagen att göra ett uttalande i frågan. Yrkandet härom i motion 1984/85:559 (m) avstyrks.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även motion 1984/85:763 (m) om *egenföretagares personliga borgensåtaganden*. I motionen anförts att kravet på borgen vid lån från statliga institutioner bör begränsas till att gälla enbart företagsinteckningar. Som motiv anförts att en företagare till följd av medbestämmandelagen har en inskränkt bestämmanderätt över sitt företag och att det därför inte bör krävas att han personligen skall gå i borgen för företagets åtaganden. En utredning i frågan begärs.

Utskottet har – med anledning av motioner av samme motionär – behandlat frågan utförligt i betänkandena NU 1982/83:35 (s. 25 f.) och NU 1983/84:42 (s. 63). Därvid hänvisade utskottet till ett uttalande i frågan år 1982 i ett av bankinspektionens s. k. etikmeddelanden (nr 35), som gick ut bl. a. på att särskild försiktighet skulle iaktas av bankerna i samband med utkrävande av personlig borgen från ägare till mindre och medelstora företag. Utskottet förutsatte att detsamma skulle gälla även vid olika former av statlig kreditgivning, t. ex. från de regionala utvecklingsfonderna. Utskottet ansåg mot bakgrund härav att motionerna inte gav anledning till något uttalande av riksdagen. Utskottets ställningstagande i det förstnämnda betänkandet var enhälligt. Året därpå avgav emellertid företrädarna för moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet en reservation till förmån för motionen.

Utskottet anser inte att det har tillkommit några omständigheter som föranleder en ändrad bedömning av frågan om personlig borgen. Motion 1983/84:763 (m) avstyrks.

Avreglering och åtgärder mot krångel

I fem motioner framförs förslag om *avreglering* eller åtgärder mot krångel av olika slag. Förslagen syftar främst till att få bort eller förenkla sådana bestämmelser och myndighetsföreskrifter som anses försvåra särskilt småföretagens verksamhet. Därmed finns det ett nära samband mellan dessa förslag och några av de motionsyrkanden som utskottet har behandlat i föregående avsnitt.

I centerpartiets motion 1984/85:2214 föreslås att överläggningar tas upp mellan regeringen och näringslivets organisationer i syfte att minska krångel i

företagande och produktion. Folkpartiet föreslår i motion 1984/85:2805 korta och målinriktade kampanjer i samma syfte. I motion 1984/85:2762 (fp) betonas särskilt småföretagens problem med myndighetskontakter. I motion 1984/85:663 (m), med motivering i motion 1984/85:657, behandlas olika landsbygdsfrågor, varvid särskilt betonas vikten av att olika hinder för företagande på landsbygden avlägsnas. Utskottet behandlar dessa fyra motioner i ett sammanhang.

Som tidigare nämnts pågår inom regeringskansliet en översyn av den statliga normgivningen gentemot näringslivet. En redogörelse för den s. k. normgruppens verksamhet har lämnats i budgetpropositionen (prop. 1984/85:100 bil. 14 s. 18 f.). Där sägs att gruppen skall motverka regler som är onödigt kostnadskrävande, försvårar strukturförändringar eller får konkurrensbegränsande effekt. Den skall vidare medverka till avreglering och motverka byråkratisering och krångel. I första hand tas frågor inom industridepartementets område upp. Gruppen arbetar i nära samverkan med näringslivets och löntagarnas organisationer. Normgruppens arbete har nu breddats och dess resurser förstärkts.

I likhet med regeringen finner utskottet det angeläget att myndigheternas krav på näringslivet och i synnerhet på småföretagen utformas med hänsyn till att verksamheten inom företagen skall kunna bedrivas rationellt utan att därmed angelägna samhällsintressen blir eftersatta.

Utskottet anser det också tillfredsställande att arbetet inom normgruppen har intensifierats. Några uttalanden av riksdagen enligt vad som föreslås i motionerna 1984/85:663 (m), 1984/85:2214 (c), 1984/85:2762 (fp) och 1984/85:2805 (fp) är enligt utskottets mening inte nödvändiga. Dessa fyra motioner avstyrks i berörda delar.

I anslutning till frågorna om avreglering tar utskottet upp motion 1984/85:1436 (c), i vilken begärs en *översyn av industristödet* i syfte bl. a. att minska antalet stödformer och förenkla stödadministrationen. Vid sin behandling våren 1984 av en likalydande motion av samme motionär (NU 1983/84:42 s. 42) hänvisade utskottet till att frågor om det industripolitiska företagsstödet och samordningen av detta med det regionalpolitiska stödet skulle komma att behandlas av regionalpolitiska utredningen.

Denna utredning har nu lagt fram sitt betänkande. Utredningen har emellertid inte framfört några egentliga förslag om förenkling av stödgivningen. Detta påpekas också i proposition 1984/85:115 om regional utveckling och utjämning (s. 58). Av propositionen framgår att industridepartementet har inlett en kartläggning av hur väl företagen känner till de industri- och regionalpolitiska stöden, i vilken omfattning dessa utnyttjas och vad företagen anser om stödets utformning i relation till företagens behov. Syftet med denna undersökning är bl. a. att erhålla underlag för eventuell omprövning av stödformerna och förbättring av information om och administration av stöden samt att ge underlag för förenklingar av stödssystemet. Vidare framgår att det inom departementet pågår en genomgång av nu

gällande stödformer som underlag för förslag om förenklingar och minskning av antalet stödformer.

Utskottet konstaterar alltså att en översyn av ett slag som begärs i motion 1984/85:1436 (c) redan har inletts. Motionen avstyrks därför. Utskottet, som anser det angeläget att nuvarande stödssystem förenklas, förutsätter att regeringen på lämpligt sätt håller riksdagen informerad om sitt fortsatta arbete med frågan.

Kvinnor som företagare

Frågan om de regionala utvecklingsfondernas ansvar för att stimulera kvinnor till företagande tas upp i två motioner. Såväl i centerpartiets motion 1984/85:2318 som i folkpartiets motion 1984/85:2176 föreslås att riksdagen uttalar sig för att en tjänsteman med särskilt ansvar för kvinnofrågor skall utses vid varje fond. I sistnämnda motion föreslås dessutom att fondernas finansieringsstöd och rådgivning m. m. utvidgas till att omfatta även service-sektorn med hänsyn till den stora andelen kvinnliga företagare inom denna sektor. Denna fråga behandlar utskottet i betänkandet NU 1984/85:22 i samband med andra frågor om målgruppen för de regionala utvecklingsfonderna.

Inledningsvis tar utskottet upp ett önskemål som förs fram i motion 1984/85:2176 (fp) om en allmän kartläggning av kvinnors företagande. Utskottet vill hänvisa till att det sedan några år tillbaka pågår ett omfattande forskningsprojekt hos institutionen för företagsekonomi vid Umeå universitet om kvinnor som företagare. Detta projekt har hittills resulterat bl. a. i en rapport (nr 7) med en ingående beskrivning på läns- och branschnivå av kvinnors företagande i Sverige. Rapporten kommer att ligga till grund för fortsatta analyser. Önskemålet i motionen bör härigenom kunna bli väl tillgodosett.

Utskottet har i det föregående (s. 17 f.) redogjort för vissa åtgärder i syfte att stärka kvinnors ställning i arbetslivet, bl. a. inom ramen för den s. k. 10-miljonerskampanjen. Som framgått har utbildnings- och informations-verksamhet med inriktning på kvinnors företagande bedrivits i vissa regionala utvecklingsfonders regi. Denna verksamhet kommer nu att vidareutvecklas med stöd av statliga projektmedel.

Vid sidan av dessa särskilda insatser har många av de regionala utvecklingsfonderna, enligt vad utskottet har inhämtat, på olika sätt gett stöd åt kvinnors företagande, t. ex. genom "starta-eget"-kampanjer för kvinnor. Det är också vanligt att en tjänsteman vid resp. fond inriktar sig på denna typ av verksamhet. Några särskilda bestämmelser om jämställdhetsarbetet vid fonderna finns dock inte. Såsom närmare redovisas i utskottets betänkande NU 1984/85:22 (s. 20 f.) är utvecklingsfonderna självständiga stiftelser. Det ankommer på varje fond att lägga upp sin verksamhet i enlighet med gällande stadgar, som fastställs i avtal mellan huvudmännen, dvs. staten och resp.

landsting. Styrelserna för utvecklingsfonderna är politiskt valda av landstingen.

Av vad som anförts framgår att insatser redan görs av flera regionala utvecklingsfonder för att stimulera kvinnor till att starta företag. Enligt utskottets uppfattning finns det dock på sina håll fortfarande ett bristande engagemang för kvinnors företagande. Utan att det nödvändigtvis behöver innebära krav på direkta ändringar i avtalen med landstingen bör regeringen vid överläggningar med de regionala huvudmännen för utvecklingsfonderna verka för att det vid varje fond utses en jämställdhetsansvarig i enlighet med vad som föreslås i motionerna 1984/85:2318 (c) och 1984/85:2176 (fp). Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad utskottet nu har anfört. De nämnda motionerna skulle därigenom tillgodoses i huvudsak.

I sammanhanget noterar utskottet att andelen kvinnor bland ledamöterna i utvecklingsfondernas styrelser är endast 4 %, en siffra som enligt utskottets uppfattning är uppseendeväckande låg. Utskottet räknar med att landstingen vid valet av ledamöter inför nästa avtalsperiod beaktar intresset av en rimligare fördelning.

Invandrare som företagare

I motion 1984/85:2310 (c) begärs särskilda insatser för invandrare från de regionala utvecklingsfondernas sida. Motiveringen ges i motion 1984/85:2312 (c), där det anförts att många invandrare är intresserade av att starta egna företag men möter svårigheter i den svenska byråkratin. De kan behöva en annan och mer grundläggande information än svenskar eftersom deras utgångspunkt är annorlunda. Mot bakgrund härav föreslås att utvecklingsfonderna i invandrartäta områden ser invandrarna som en speciell målgrupp och ordnar t. ex. "starta-eget"-kurser för dem.

Enligt utskottets mening är den fråga som tas upp av motionärerna väl värd att beaktas. Inom vissa områden och branscher svarar invandrare för en betydande del av nyetableringen av företag. Utskottet har inhämtat att man inom några utvecklingsfonder har övervägt särskild information för invandrare som önskar bli egna företagare. Hittills har det dock ansetts att man hos denna kategori av invandrare måste förutsätta sådana språkkunskaper och sådan kännedom om svenska förhållanden i övrigt att de bör kunna ta del av fondernas reguljära utbud av tjänster. Oavsett riktigheten härav anser utskottet att det måste ankomma på de närmast berörda utvecklingsfonderna att själva ta ställning till behovet av särskilda åtgärder för invandrare. Utskottet kan alltså inte biträda yrkandet om ett särskilt uttalande av riksdagen i frågan. Motion 1984/85:2310 (c) avstyrks.

Kooperation

Frågor om Kooperation i allmänhet tas upp i motion 1984/85:2212 (c), som innehåller en bred redovisning av centerpartiets syn på Kooperationens betydelse för samhället. De konkreta frågor som aktualiseras i motionen gäller ökat ekonomiskt stöd till forskning om Kooperationen och bereds av utbildningsutskottet. Näringsutskottet har att ta ställning endast till ett yrkande om att riksdagen skall uttala sig allmänt om värdet av olika insatser för kooperativ verksamhet.

Utskottet erinrar om att riksdagen år 1984 fattade beslut om vissa lagändringar i syfte att förbättra Kooperationens kapitalförsörjning (prop. 1983/84:84, NU 1983/84:24, rskr. 1983/84:241). Vid frågans behandling i utskottet framkom olika meningar om utformningen av vissa skatteregler m. m. Emellertid rådde enighet om målet att de kooperativa föreningarna så långt möjligt skall ges förutsättningar likvärdiga med dem som gäller för andra företagsformer. Utskottet anslöt sig också i sitt betänkande (s. 8) enhälligt till vad som anfördes i en partimotion från centerpartiet om angelägenheten av att staten genom ökade insatser för kooperativ verksamhet skapar en god grogrund för ett livskraftigt kooperativt alternativ som ett komplement till privata och samhälleliga initiativ inom samhällets olika områden.

Utskottet har alltså samma uppfattning i frågan. Emellertid ser utskottet ingen anledning för riksdagen att uttala sig i enlighet med vad som yrkas i motion 1984/85:2212 (c). Motionen avstyrks.

Personalägda företag

I fem motioner berörs olika frågor om personalägda eller löntagarägda företag. I några av motionerna torde härmed avses i första hand arbetskooperativa företag, dvs. personalägda företag som grundas på kooperativa principer och som drivs i den ekonomiska föreningens form. Endast en mindre del av de personalägda företagen är arbetskooperativ med denna definition. Den övervägande delen drivs i aktiebolagsform.

I folkpartiets partimotion 1984/85:2805 begärs förslag i syfte att stimulera till bildande av *löntagarägda företag*. En sådan stimulans skulle enligt motionärerna kunna ges genom lättnader i arvs- och gåvobeskattningen, i realisationsvinstbeskattningen, genom konsultservice eller genom införandet av en särskild bolagsform.

Utskottet lämnade vid sin behandling år 1984 av ett identiskt motionsyrkande från folkpartiet (NU 1983/84:42 s. 47 f.) uppgifter om pågående utredningar m. m. rörande de frågor om beskattning och företagsform som berörs i motionen. Utskottet hänvisade också till den försöksverksamhet med löntagarägda företag som bedrivs av statens industriverk och som skall avslutas vid utgången av budgetåret 1985/86. En kortfattad redogörelse för denna verksamhet och vissa aktuella uppgifter om de personalägda företagen

har lämnats i det föregående (s. 18 f.).

Vid sin behandling av frågan år 1984 anförde utskottet att bildandet av löntagarägda företag på olika sätt borde underlättas. Utskottet förutsatte att regeringen skulle lämna riksdagen en samlad redovisning av erfarenheterna av den nämnda försöksverksamheten och lägga fram sådana förslag som kunde föranledas därav. Utskottet anser även nu att förslag från regeringen bör avvaktas och att det inte finns anledning till något särskilt uttalande av riksdagen i frågan. Motion 1984/85:2805 (fp) avstyrks alltså i denna del.

Utskottet tar härfter upp tre socialdemokratiska motioner i vilka – från skilda utgångspunkter – berörs möjligheterna för *arbetskooperativa företag* att få stöd från de regionala utvecklingsfonderna.

I motion 1984/85:641 (s) anfördes att många presumtiva arbetskooperativa företag inte upplever att de får det stöd de behöver från utvecklingsfonderna. Fondernas huvudinriktning på tillverkningsindustrin slår igenom även på verksamheten med personalägda företag, vilket innebär att många företag inom andra sektorer än tillverkning av varor inte får stöd. Staten bör enligt motionärerna underlätta startandet av alla typer av arbetskooperativ, inte enbart inom tillverkningsindustrin. I detta syfte borde bl. a. utvecklingsfondernas möjligheter att ge råd och utbildning ses över.

I motion 1984/85:2079 (s) behandlas frågan om behovet av utbildning för startande av personalägda företag. Motionärerna hänvisar till att utvecklingsfonderna bedriver en betydande utbildning på nyetableringsområdet. Av tradition är denna främst inriktad på andra företagsformer än kooperativt företagande. En orsak till detta kan vara att antalet industriföretag som är personalägda är relativt litet. Enligt motionärernas mening är det lämpligt att fonderna framdeles i ökad omfattning kan fylla behovet av kunskapsöverföring på detta område. Inom utvecklingsfondernas utbildningsenheter borde omprioritering av resurser ske, så att utbildning årligen kan genomföras i varje län för kooperativt nyföretagande.

I motion 1984/85:2630 (s) anfördes att den industriella produktionen knappast kommer att kunna klara sysselsättningsbehoven i framtiden och att det därför är viktigt att söka efter andra områden där sysselsättningen kan öka. Motionärerna säger sig märka en klar kooperativ tendens bland många ungdomar. Många s. k. kommunala ungdomsarbetslöshetsprojekt har övergått till att bli arbetskooperativa företag. Finansieringen av verksamheten, framför allt i startfasen, erbjuder emellertid problem. Motionärerna anser att ungdomar i några fall har mött en rent negativ attityd från utvecklingsfondernas sida, beroende bl. a. på att fonderna har bristande kunskap rörande frågor om arbetskooperativ. Om inte utvecklingsfonderna blir öppnare och mer positivt inställda till den här typen av företag kan många nya arbetstillfällen gå förlorade. Med angivna bakgrund bör enligt motionärerna initiativ tas för att i olika avseenden underlätta och skapa bättre möjligheter för arbetskooperativa företag att erhålla stöd och hjälp från utvecklingsfonderna i framtiden.

Utskottet redogör i betänkandet NU 1984/85:22 för riktlinjerna för de regionala utvecklingsfondernas verksamhet. Där framgår bl. a. att fondernas målgrupp i huvudsak är begränsad till tillverkande företag och tjänsteproducerande företag som riktar sina tjänster till industrin samt till turistföretag. Fondernas service utnyttjas emellertid även av andra företag. Vidare skall fondernas stöd ges oberoende av företagsform. Av det sagda följer att gällande riktlinjer för utvecklingsfonderna endast i begränsad utsträckning utgör ett hinder för stöd från fonderna till personalägda företag.

I sammanhanget bör också framhållas att den nyssnämnda försöksverksamheten i statens industriverks regi avseende personalägda företag bygger på medverkan från de regionala utvecklingsfonderna. Dessa har det praktiska ansvaret för rådgivning och service inom försöksverksamhetens ram. Utskottet förutsätter därför att regeringen i sina förslag om den fortsatta verksamheten med personalägda företag kommer att beröra frågan om behovet av stödjande insatser från fonderna.

Utskottet tolkar innebörden av motion 1984/85:641 (s) så att motionärerna önskar att personalägda företag, utan den begränsning som följer av nuvarande regler om målgrupp, skall kunna få del av fondernas stöd.

Utskottet har i det nämnda betänkandet NU 1984/85:22 avstyrkt ett motionsyrkande om en generell utvidgning av målgruppen till att omfatta även serviceföretag. En utvidgning enbart till serviceföretag som är personalägda kan knappast komma i fråga. Med hänsyn härtill och till de möjligheter till stöd som föreligger redan i dag anser sig utskottet böra avstyrka motion 1984/85:641 (s).

Beträffande förslaget i motion 1984/85:2079 (s) om att utvecklingsfonderna skall öka utbildningen för kooperativt nyföretagande vill utskottet framhålla att det ankommer på varje fond att i enlighet med gällande avtal och stadgar själv prioritera mellan olika utbildningsbehov inom resp. region. Utskottet kan alltså inte förorda att riksdagen genom ett uttalande ställer sig bakom motionärernas förslag. Utskottet räknar också med att regeringen i samband med redovisningen av den nyssnämnda försöksverksamheten med personalägda företag kommer att behandla behovet av särskilda utbildningsinsatser på området. Motionen avstyrks.

Vad utskottet nu har anfört är tillämpligt även på önskemålet i motion 1984/85:2630 (s) om ökat stöd från utvecklingsfonderna till arbetskooperativa företag. Motionärerna tar sikte framför allt på stöd till ungdomar som önskar driva företag i kooperativ form. Utskottet erinrar om att sådant stöd redan lämnas i olika former. Av de medel som anvisades för budgetåret 1983/84 under arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel för att främja rekrytering till industrin m. m. avsattes 11 milj. kr. för särskilda ungdomsprojekt. För innevarande budgetår har 7 milj. kr. anvisats för sådana projekt under anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder. Enligt gällande föreskrifter kan bidrag sökas för bl. a. projekt som drivs i kooperativa former. Vidare har regeringen i december 1983 ställt 3 milj. kr. till Kooperativa

institutets förfogande för att utveckla och stimulera kooperativ verksamhet bland arbetslös ungdom. Institutet bedriver även viss försöksverksamhet med råd, information och utbildning för grupper som kan komma att bilda kooperativ inom andra områden än tillverkning, t. ex. inom tjänstesektorn. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1984/85:2630 (s).

I detta sammanhang tar utskottet upp även centerpartiets partimotion 1984/85:2293, i vilken begärs förslag om åtgärder för att *stimulera ungdomar till eget företagande*. I motiveringen, som återfinns i motion 1984/85:2291, sägs att många ungdomar skulle utnyttja den kooperativa företagsformen om man fick möjlighet att med stöd av olika finansieringsinstitut eller de stora Kooperationerna med en mycket begränsad egen kapitalinsats starta och i det egna företaget arbeta ihop det egna kapitalet. Motionärerna anser att s. k. nyetableringskonton som medger sparande med skattereduktion till eget företagande bör ge möjligheter för ungdomar som har inkomst att starta företag.

Utskottet saknar anledning att gå in på frågan om nyetableringskonton, som behandlas av skatteutskottet. I övrigt hänvisas till vad som nyss anförts om möjligheterna för ungdomar att få stöd till eget företagande bl. a. i kooperativ form. Motion 1984/85:2293 (c) avstyrks.

Regionala näringspolitiska satsningar

Utskottet behandlar till sist 18 motioner med yrkanden om statliga näringspolitiska insatser i olika delar av landet. I vissa fall är de föreslagna åtgärderna av den arten att de skulle kunna vidtas inom ramen för den statliga regionalpolitiken. Mot bakgrund härav vill utskottet erinra om att regeringen i proposition 1984/85:115 – som utskottet redan har haft anledning att hänvisa till – har lagt fram förslag om mål och riktlinjer för regionalpolitiken m. m. Denna proposition bereds nu av arbetsmarknadsutskottet. Några av de överväganden och förslag som redovisas är dock av intresse för bedömningen av de motioner som skall behandlas här.

Detta gäller inte minst vad som anförs i propositionen (s. 47–52) om åtgärder för att främja teknikspridning. Föredragande statsrådet – industriminister Thage G. Peterson – erinrar om att regionala s. k. FoU-råd och forskningsstiftelser har vuxit fram på många håll, bl. a. i anslutning till de mindre högskolorna. Dessa regionala organ har i flera fall medverkat till att teknikcentra i olika former har skapats. Dessa centra har till uppgift främst att underlätta spridning av ny teknik till små och medelstora företag. Industriministern anför att de avgörande besluten om inrättande av sådana centra bör fattas av regionala och lokala organ, som har bäst kännedom om förutsättningarna i varje särskilt fall. Länsstyrelserna kan redan nu disponera vissa medel inom anslaget till regionala utvecklingsinsatser för bl. a. medverkan i finansieringen av olika teknikspridningsprojekt. I propositionen föreslås dessutom att regeringen skall ges möjlighet att lämna stöd till sådana

projekt, såväl i stödområdet som i vissa andra regionalpolitiskt prioriterade regioner. Denna stödverksamhet avses utgöra en fortsättning på det stöd som under innevarande budgetår har lämnats för fördjupad samverkan mellan småföretag och högskola. Som riktlinjer för stöd till teknikcentra föreslås gälla bl. a. att stödet skall vara av engångskaraktär och kunna täcka en del av inkörningskostnaderna i ett initialskede upp till tre år. Normalt skulle högst en tredjedel av engagemanget i form av t. ex. stiftelsekapital vara statligt.

Vidare vill utskottet som en allmän bakgrund hänvisa till statens industriverks redovisning i rapporten (SIND 1984:3) Regionala industriprogram av det industrifrämjande arbetet på länsnivå. Rapporten utgör en sammanställning av de handlingsprogram som samtliga länsstyrelser har utarbetat på regeringens uppdrag jämte industriverkets synpunkter. Aktuella uppgifter om utvecklingen i olika regioner lämnas också i industridepartementets nyligen utgivna rapport Industri och industripolitik 1985.

I det följande behandlas de olika motionerna i huvudsak länsvis.

I motion 1984/85:465 (vpk) föreslås åtgärder för *utveckling av näringslivet i Blekinge län*. Mot bakgrund av att industrin i länet har drabbats av strukturförändringar begärs utredningar om två projekt, dels ett finpappersbruk i anslutning till Södra Skogsägarna AB:s befintliga massafabrik i Mörrum, dels ökad produktion av stålämne för rälstillverkning vid Kockums Jernverk AB:s anläggningar i Ronneby och Kallinge.

Beträffande frågan om en ny massafabrik hänvisar utskottet till att en omfattande studie av den svenska massa- och pappersindustrin nyligen har utförts av konsultfirman Jaakko Pöyry på industridepartementets uppdrag. Studien ger en tämligen positiv bild av branschens framtidsutsikter. De långsiktiga avsättningsmöjligheterna bedöms som goda och förutsättningar finns för att ytterligare öka både produktion, vidareförädling och export.

Enligt utskottets mening är det i första hand en fråga för berörda företag inom skogsindustrin att ta initiativ till utredningar om enskilda utbyggnadsprojekt. Riksdagen bör således inte uttala sig för något visst projekt såsom begärs i motion 1984/85:465 (vpk). Motionen avstyrks i berörd del.

Beträffande frågan om ökad stålproduktion vid Kockums Jernverks anläggningar i Blekinge konstaterar utskottet att den nuvarande tillverkningen av stålämnen är beroende av efterfrågan på järnvägsräls, huvudsakligen inom landet. Med den efterfrågan som kan förutses i dag är avsättningen för Kockums stålverk inte tryggad. Däremot planeras en viss utbyggnad av den gjuterirörelse som drivs inom Kockums Gjuteri AB. En ansökan om lokaliseringssöd för denna investering bereds för närvarande inom regeringskansliet. Det kan tilläggas att Kockums numera ingår i Volvokoncernen.

Utskottet räknar med att Kockums och dess ägare i samarbete med berörda regionala och centrala samhällsorgan söker finna en inriktning av produktionen som medger fortsatt verksamhet vid företagens anläggningar. Något särskilt uttalande av riksdagen i frågan synes inte påkallat. Utskottet avstyrker sålunda motion 1984/85:465 (vpk) även i denna del.

I motion 1984/85:2700 (s) föreslås ökade *näringspolitiska insatser i Skåne*. Motionärerna pekar på de aktuella problemen i regionen, vilka beror bl. a. på att exportindustrin är förhållandevis svagt utvecklad. De anser att det behövs ett antal selektiva åtgärder, i huvudsak baserade på insatser med statliga resurser, för att förnya det skånska näringslivet.

Av de insatser som föreslås i motionen och som ligger inom utskottets beredningsområde kan nämnas inrättande av ett centrum för mikroelektronik i Lund, ökat exportstöd till träbearbetande industri, utbyggnad av ett plast- och gummitekniskt institut med anknytning till universitetet i Lund, etablering av ammoniakproduktion i Malmö samt åtgärder för utveckling av verkstadsbranschen, bl. a. inrättande av ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum.

Dessa förslag föranleder följande kommentarer från utskottets sida. Frågan om ett centrum för mikroelektronik i Lund var föremål för debatt i riksdagen den 11 februari 1985 med anledning av en interpellation (1984/85:71) av Lennart Pettersson (s) till industriminister Thage G. Peterson. Av dennes svar framgick att regeringen ser mycket positivt på olika initiativ som tas för att förbättra samarbetet mellan näringsliv och högskolor inom elektronikområdet, bl. a. i form av olika centrumbildningar, men att det främsta ansvaret för sådana satsningar vilar på de regionala intressenterna, inkl. kommuner och näringsliv. Om det ställs krav på en statlig delfinansiering är det framför allt berörda myndigheters uppgift att pröva var medlen gör den för landet största gemensamma nyttan. Industriministern påpekade att medel från det nationella mikroelektronikprogrammet efter sådan prövning bör kunna komma regionala projekt till del. Utskottet ansluter sig till den principiella syn på ansvaret för bildandet av olika utvecklingscentra som kommer till uttryck i interpellationssvaret. Den bör enligt utskottets mening vara tillämplig även på andra liknande projekt, t. ex. det i motionen föreslagna centrumet för verkstadsteknik.

Beträffande förslaget om ökat exportstöd till den träbearbetande industrin hänvisar utskottet till de olika insatser som görs i dag inom ramen för bl. a. statens industriverks branschprogram, som utskottet behandlar i sitt betänkande NU 1984/85:22 (s. 14 f.). I samma betänkande (s. 38 f.) behandlas en motion om utbyggnad av Plast- och gummitekniska institutet i anslutning till universitetet i Lund. Utskottet hänvisar till vad som anförs i nämnda betänkande om att det liksom hittills bör ankomma på styrelsen för teknisk utveckling att fördela tillgängliga resurser med ledning av gällande riktlinjer för det statliga stödet till s. k. kollektiv forskning.

Beträffande etablering av ammoniakproduktion i Malmö pågår enligt vad utskottet har erfarit prövning av en ansökan om beredskapslån för ett sådant projekt hos överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Samtidigt pågår en utvärdering av det s. k. Nynäshamnskombinatet, vilket innefattar bl. a. framställning i stor skala av ammoniak som biprodukt. Utskottet vill också erinra om vissa planer på framställning av ammoniak i samband med

järnsvampstillverkning i malmfälten, en fråga som utskottet återkommer till strax. Av det sagda följer att underlaget för beslut om en ökning av ammoniakproduktionen i landet ännu är ofullständigt.

Sammanfattningsvis anser sig utskottet inte kunna förorda att något av förslagen i motion 1984/85:2700 (s) läggs till grund för en begäran från riksdagen om åtgärder av regeringen. Motionen avstyrks sålunda i berörd del.

Förslag om ammoniakproduktion i Malmö framförs även i motion 1984/85:766 (s). Av skäl som nyss har anförts kan utskottet inte förorda förslaget. Motionen avstyrks alltså.

I motion 1984/85:2714 (m) behandlas frågan om utvidgade *näringslivskontakter i Öresundsregionen*. Utskottet delar motionärernas uppfattning om värdet av kontakter mellan svenskt och danskt näringsliv. Utskottet ser emellertid inget behov av ett uttalande av riksdagen i frågan. Motionen avstyrks.

I motion 1984/85:1542 (s) begärs ett uttalande av riksdagen om åtgärder för *utveckling av småföretag i Älvsborgs län*. I motiveringen, som finns i motion 1984/85:1541, hänvisas till att industrin i länet är uppbyggd på små och medelstora företag. För att främja utvecklingen av dessa genom stöd till ny teknik, marknadsföring, utbildning m. m. skulle staten tillsammans med den regionala utvecklingsfonden i länet kunna inrätta ett småföretagarcentrum i Alingsås, som förslagsvis kunde få resurser från löntagarfondssystemet. En annan möjlighet vore att göra Dalsland till ett försöksområde för att stimulera småföretagande.

Utskottet hänvisar till vad som tidigare har anförts om regionala centrumbildningar. Även inrättandet av ett småföretagarcentrum av det slag som avses i motionen är i första hand en fråga för de regionala intressenterna. Utskottet erinrar också om att de regionala utvecklingsfonderna i stor utsträckning ger stöd till småföretagsutveckling. Vidare kan det särskilda branschprogrammet för tekoindustrin, som omfattar stöd till bl. a. marknadsföring och produktutveckling, utnyttjas av en viktig del av industrin i Älvsborgs län. Med hänsyn till det anförda anser utskottet inte att något särskilt uttalande av riksdagen i frågan är befogat. Motion 1984/85:1542 (s) avstyrks alltså.

I fem motioner behandlas olika *näringspolitiska frågor i Värmlands län*.

I motion 1984/85:2773 (m, fp) pekas på nödvändigheten av en företagsvänlig och för nyföretagandet stimulerande politik i länet. Något särskilt tillkännagivande av riksdagen i frågan synes inte påkallat. Motionen avstyrks.

I motion 1984/85:1525 (c) framförs förslag om ett årligt statligt bidrag till Värmlands FoU-råd. Utskottet har i inledningen till detta avsnitt redovisat förslag från regeringen till riktlinjer för det statliga stödet till teknikspridning m. m. Förslaget – som bereds av arbetsmarknadsutskottet – innebär ökade möjligheter till statligt stöd för regionala insatser på området. Redan i dag

disponerar länsstyrelserna vissa projektmedel som kan användas för sådana ändamål. Mot denna bakgrund kan utskottet inte förorda ett uttalande av riksdagen om särskilda medel till Värmlands FoU-råd. Motionen avstyrks i denna del.

I samma motion begärs ett särskilt bidrag till inrättande av en permanent produktutställning i länet. Utskottet avstyrkte ett liknande motionsyrkande år 1984 (NU 1983/84:92 s. 77) med hänvisning till att bl. a. de regionala utvecklingsfonderna har möjlighet att stödja sådan verksamhet. Även den nu aktuella motionen 1984/85:1525 (c) avstyrks i motsvarande del.

I motion 1984/85:2200 (vpk) föreslås en *samhällelig utvecklingsplan för industrin i Värmland*. Det behövs en offensiv strategi som breddar den industriella basen, menar motionären. Som beståndsdelar i utvecklingsplanen anges bl. a. en upprustning av järnvägs- och sjötransportsystem, ökad återvinning av insatsvaror och energi inom processindustrin, ett samhällsprojekt för tillverkning av jordbruksmaskiner, ökad mineral- och malmprospektering samt ökad satsning på alternativa energislag. Motionären föreslår att en arbetsgrupp tillsätts med uppgift att upprätta en plan av angivet slag.

Utskottet hänvisar till att betydande statliga insatser har gjorts i Värmland under senare år i syfte bl. a. att skapa ett mera differentierat näringsliv. Genom beslut av riksdagen åren 1980 och 1981 ställdes sammanlagt 32 milj. kr. till förfogande för att främja den industriella utvecklingen i länet. Dessa medel användes bl. a. för bildandet av det regionala investmentbolaget Wermia AB. Sedan regeringsskiftet hösten 1982 har de allmänna investeringsprogrammen för bl. a. energisektorn inneburit betydande stimulans för den värmländska industrin. Ökade medel – sammanlagt ca 75 milj. kr. under de tre senaste budgetåren – har ställts till länsstyrelsens förfogande för regionala utvecklingsinsatser. Bl. a. lämnas stöd till det s. k. EDV-projektet, som syftar till att sprida användningen av datateknik i det värmländska näringslivet.

Därutöver har särskilda insatser gjorts inom ramen för det s. k. Bergslagsprogrammet, som tillkom i samband med 1984 års beslut om strukturförändringar inom specialstålsindustrin (NU 1983/84:35, AU 1983/84:23). För detta program har anvisats 25 milj. kr. för innevarande budgetår. Medlen fördelas av statens industriverk och styrelsen för teknisk utveckling till olika utvecklings- och teknikspridningsinsatser i samråd med en särskild delegation, i vilken ingår företrädare för bl. a. kommuner, företag och fackliga organisationer i regionen. Parallellt med dessa statliga insatser medverkar ett antal storföretag till industriell förnyelse i regionen, bl. a. genom stöd till Bruksinvest AB och Bofors stiftelse för näringslivsutveckling. Sammanlagt 125 milj. kr. har avsatts för ändamålet. För en närmare redogörelse för frågor om utveckling i Bergslagen hänvisar utskottet till proposition 1984/85:115 (s. 134–136).

Betydande ansträngningar görs alltså för att utveckla det värmländska näringslivet och minska dess starka beroende av några få basindustrier. Mot

bakgrund härav ser utskottet inget behov av en sådan utvecklingsplan som föreslås i motion 1984/85:2200 (vpk). Motionen avstyrks alltså.

I motion 1984/85:897 (vpk) av samme motionär går denne närmare in på frågan om den *svenska produktionen av jordbruksmaskiner*, med utgångspunkt i den tillverkning av traktorer som bedrivs i liten skala i Arvika. Den låga självförsörjningsgraden på området – för t. ex. traktorer var importandelen år 1982 så stor som 82 % – är enligt motionären oacceptabel från beredskapssynpunkt. Det behövs en satsning från samhället för att bryta vårt utlandsberoende. En samhällelig plan för utbyggnad av den inhemska jordbruksmaskinindustrin skulle dessutom få positiva effekter för sysselsättningen i Värmland, sägs det i motionen.

Motionären åberopar framför allt beredskapsskäl för sitt förslag om att den inhemska produktionen av traktorer och andra jordbruksmaskiner skall ökas. Frågan har nyligen behandlats av 1983 års livsmedelskommitté i betänkandet (SOU 1984:86) Jordbruks- och livsmedelspolitik. Kommittén anför (s. 260 f.) att ledig kapacitet kommer att uppstå inom bl. a. bil- och verkstadsindustrin vid en allvarlig kris och att detta bör göra det möjligt att ta upp produktion av reservdelar och eventuellt också traktorer och andra jordbruksmaskiner. Kommittén anser det inte nödvändigt med några särskilda åtgärder på området.

Utskottet delar livsmedelskommitténs uppfattning. Motionen avstyrks.

I motion 1984/85:1492 (c) föreslås *inrättande av ett handelshus* i Kopparbergs län. Ett sådant handelshus skulle ha till uppgift att vara ett slags grossistcentral för småföretagsprodukter avsedda för export. Därmed skulle småföretagen få tillgång till sådan expertis som behövs för att kunna verka på exportmarknaden. Ett liknande yrkande avseende inrättande av handelshus i Västerbottens län framförs i motion 1984/85:2274 (c). Utskottet behandlar båda yrkandena i ett sammanhang.

Utskottet erinrar om att frågan om regionala handelshus eller exportsäljbolag behandlades av exportstödsutredningen i betänkandet (Ds UD 1983:5) Exportfrämjande stöd till mindre och medelstora företag. På grundval av erfarenheterna från tre sådana bolag drog utredningen den slutsatsen att resultatet av verksamheten inte hade stått i rimlig proportion till kostnaderna och de personella insatserna. I proposition 1983/84:168 (s. 15) ställde sig regeringen bakom denna bedömning. Något förslag till ytterligare medel för verksamheten lades inte fram. Detta föranledde ingen erinran från utskottets sida (NU 1983/84:40). Utskottet finner inte anledning att i dag göra en annan bedömning. Motionerna 1984/85:1492 (c) och 1984/85:2274 (c) avstyrks i berörda delar.

I motion 1984/85:2746 (c) begärs en utredning om möjligheterna att inrätta ett *utvecklingscentrum för kemi i Söderhamn*. Yrkanden av samma innebörd har avslagits av riksdagen senast år 1984 sedan de avstyrkts av utskottet (NU 1983/84:42 s. 78), med hänvisning bl. a. till det stöd till träteknisk forskning

som lämnas genom styrelsen för teknisk utveckling. Utskottet erinrar också om vad som nyss har anförts om ansvaret för inrättandet av regionala utvecklingscentra av olika slag. Något initiativ av riksdagen i frågan synes inte påkallat. Motionen avstyrks i denna del.

I motion 1984/85:2184 (fp) anfördes synpunkter på utvecklingen av *skogsindustrin i Västernorrlands län*. Välplanerade investeringsökningar ger god stimulans åt småindustrin, vilket gynnar hela länet. Det är därför angeläget, menar motionären, att regeringen intar en positiv attityd till skogsindustrins utveckling i länet.

Utskottet har noterat att investeringar för ca 3,3 miljarder kronor planeras i Västernorrlands län under de närmaste åren, främst inom skogsindustrin. Länet är därmed ett av de mest gynnade i investeringshänseende. Utskottet hänvisar också till att regeringen i proposition 1984/85:115 har lagt fram förslag om att regionalpolitiska medel skall kunna användas för att stödja bl. a. produktutveckling inom stödområdet genom de regionala utvecklingsfonderna. Utskottet anser inte att det behövs något särskilt uttalande av riksdagen i enlighet med vad som föreslås i motionen. Denna avstyrks i berörd del.

I motion 1984/85:764 (vpk) föreslås en undersökning av förutsättningarna för *Västernorrlands län som försöksregion för kooperativ utveckling*. Ett program för ett sådant projekt skisseras, innefattande bl. a. särskilda insatser för utbildning i kooperativa företagsformer och stöd till kooperativa företag i länet.

Utskottet hänvisar till vad som tidigare (s. 28, 30) har anförts om statens stöd till olika former av kooperativ verksamhet. Utskottet anser inte att en viss region på sätt som föreslås i motionen bör ges en särställning vid fördelningen av tillgängliga resurser. Motionen avstyrks.

Två motioner rör särskilda insatser i Norrbottens län. I motion 1984/85:889 (c) föreslås stöd till inrättande av ett *institut vid högskolan i Luleå* för spridning av teknik till små och medelstora företag i länet. Utskottet hänvisar till vad som tidigare (s. 31) har anförts om ansvaret för inrättandet av sådana organ. Vidare har utskottet erfarit att Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) nyligen har avsatt 10 milj. kr. till en särskild stiftelse för forskning vid högskolan i Luleå. Medlen skall användas i första hand för ett teknikcentrum som planeras vid högskolan. Med hänvisning till det anförda anser utskottet inte att det finns anledning för riksdagen att uttala sig i enlighet med motionen. Denna avstyrks.

I motion 1984/85:2634 (s) anfördes att man vid *utbyggnad av konstgödselinindustrin* bör beakta i första hand förhållandena i Norrbotten. Motionärerna pekar bl. a. på att plasmateknologin har skapat nya förutsättningar för lokalisering av kemisk industri.

Utskottet hänvisar till en redogörelse som nyligen har lämnats i proposition 1984/85:115 av pågående och planerade insatser för att stärka näringsli-

vet i malmfälten. Av denna redogörelse framgår att ett antal industriprojekt, bl. a. produktion av apatit, fosforsyra och ammoniak, har studerats. Föredragande statsrådet, industriminister Thage G. Peterson, anför (s. 122) att det behövs ytterligare utredningar för att det skall vara möjligt att bedöma bärkraften i dessa projekt. Kontakter med olika tänkbara intressenter sker inom ramen för malmfältsdelegationens arbete. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet inte att det nu finns anledning till något uttalande av riksdagen i frågan. Motion 1984/85:2634 (s) avstyrks.

Utskottet behandlar till sist motion 1984/85:458 (vpk), i vilken föreslås *inrättande av regionala samhällsfonder* för stöd till olika regionala investeringar. Motiveringen återfinns i motion 1984/85:457, som har hänvisats till skatteutskottet. Av sistnämnda motion framgår att fonderna skulle tillföras resurser genom att produktionsavgiften på elkraft från äldre vattenkraftverk höjs till 6 öre per kWh. Tanken är att fonderna skall avgränsas länsvis och att de skall besluta om fördelningen av fondmedlen, dock att 20 % av medlen direkt skall tillföras de kommuner som berörs av kraftverksbyggen och regleringar.

Utskottet har i dag i yttrande till skatteutskottet (NU 1984/85:7 y) föreslagit att detta utskott skall avstyrka motion 1984/85:457 (vpk) om höjd produktionsavgift på vattenkraft. I konsekvens härmed avstyrker utskottet även de yrkanden om regionala samhällsfonder som framförs i motion 1984/85:458 (vpk).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *riktlinjer för näringspolitiken*
att riksdagen avslår motion 1984/85:559 yrkande 1 och motion 1984/85:2805 yrkandena 1 och 2,
2. beträffande *utredning om decentralisering*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1516 yrkande 8,
3. beträffande *andel-i-vinst-system*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2805 yrkande 6,
4. beträffande *kommunal näringspolitik*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2805 yrkande 7,
5. beträffande *småföretagspolitiken*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2762 yrkandena 1 och 2 och motion 1984/85:2805 yrkande 3,
6. beträffande *regionala utvecklingsbolag*
att riksdagen avslår motion 1984/85:559 yrkande 13,
7. beträffande *personlig borgen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:763,
8. beträffande *avreglering*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:663 och 1984/85:2214,

motion 1984/85:2762 yrkande 3 och motion 1984/85:2805 yrkande 10,

9. beträffande *översyn av industristödet*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1436,
10. beträffande *kvinnor som företagare*
att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:2176 och 1984/85:2318 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
11. beträffande *invandrare som företagare*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2310,
12. beträffande *kooperation*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2212,
13. beträffande *löntagarägda företag*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2805 yrkande 5,
14. beträffande *arbetskooperativa företag*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1984/85:641,
 - b) motion 1984/85:2079,
 - c) motion 1984/85:2630,
15. beträffande *ungdomars företagande*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2293,
16. beträffande *näringslivet i Blekinge län*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1984/85:465 yrkande 1.
 - b) motion 1984/85:465 yrkande 2,
17. beträffande *näringspolitiska insatser i Skåne*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2700 yrkande 1,
18. beträffande *ammoniakproduktion i Malmö*
att riksdagen avslår motion 1984/85:766,
19. beträffande *Öresundsregionen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2714,
20. beträffande *småföretag i Älvsborgs län*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1542,
21. beträffande *näringspolitik i Värmlands län*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1984/85:1525 yrkande 1,
 - b) motion 1984/85:1525 yrkande 3,
 - c) motion 1984/85:2773,
22. beträffande *utvecklingsplan för Värmland*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2200,
23. beträffande *produktion av jordbruksmaskiner*
att riksdagen avslår motion 1984/85:897,

24. beträffande *handelshus*
att riksdagen avslår
a) motion 1984/85:1492,
b) motion 1984/85:2274 yrkande 2,
25. beträffande *utvecklingscentrum i Söderhamn*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2746 yrkande 3,
26. beträffande *skogsindustrin i Västernorrlands län*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2184 yrkande 1,
27. beträffande *kooperativ utveckling i Västernorrlands län*
att riksdagen avslår motion 1984/85:764,
28. beträffande *institut i Luleå*
att riksdagen avslår motion 1984/85:889,
29. beträffande *konsigödselindustri i Norrbotten*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2634,
30. beträffande *regionala samhällsfonder*
att riksdagen avslår motion 1984/85:458.

Stockholm den 11 april 1985

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Ivar Franzén (c), Bo Finnkvist (s), Per-Ola Eriksson (c) och Sylvia Pettersson (s).

Reservationer

1. Riktlinjer för näringspolitiken (mom. 1)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m) och Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Det är" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till den grundsyn på närings- och industripolitiken som kommer till uttryck i de nyss refererade partimotionerna från moderata samlingspartiet och folkpartiet. Statens huvuduppgift på området bör vara att genom generellt verkande åtgärder varaktigt öka lönsamheten och omställningsförmågan inom näringslivet. Detta förutsätter en omfattande avreglering och även en rad ändringar av bestämmelser på bl. a. beskattningens område. Av största vikt är att marknadens funktion inte störs. Olika

former av konkurrensbegränsningar inte minst inom den offentliga sektorn bör undanröjas.

Den av regeringen hittills förda industripolitiken präglas däremot i hög grad av selektiva åtgärder för att främja utvecklingen inom branscher eller företag som av politiker och myndighetspersoner bedöms vara livskraftiga eller av någon annan anledning förtjänta av stöd. Vad som anförs i budgetpropositionen om det "tredje steget i den nya industripolitiken" antyder att regeringen planerar ytterligare styråtgärder mot företagen. Enligt utskottets mening leder denna typ av politik med stor säkerhet till felsatsningar och på längre sikt en sämre flexibilitet hos näringslivet.

Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande ansluter sig till vad utskottet nu har anfört om inriktningen av närings- och industripolitiken. Motionerna 1984/85:559 (m) och 1984/85:2805 (fp) tillstyrks sålunda i berörda delar.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande riktlinjer för näringspolitiken

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:559 yrkande 1 och motion 1984/85:2805 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Riktlinjer för näringspolitiken (mom. 1)

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Det är" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan ansluta sig till mycket av vad som anförs i motionerna 1984/85:559 (m) och 1984/85:2805 (fp) om riktlinjer för näringspolitiken. Sålunda delar utskottet motionärernas uppfattning om vikten av att näringslivets arbetsvillkor förbättras genom en omfattande avreglering och genom en rad ändringar av bestämmelser på bl. a. skatteområdet. Detta gäller inte minst för de små och medelstora företagen. Utskottet hänvisar till att även centerpartiet har framfört en rad motionsyrkanden i angivna syfte. Några av dessa yrkanden behandlar utskottet i det följande, medan andra har hänvisats till andra utskott.

Enligt utskottets mening bör en näringspolitik som ger ökat utrymme för enskilda initiativ kunna förenas med offensiva industripolitiska insatser på viktiga framtidsområden. Detta gäller såväl stora samlade program på t. ex. rymd- och elektronikområdena som breda insatser för teknikutveckling och teknikspridning. Insatser av dessa slag förutsätter ett visst mått av riktat stöd från statens sida. Den industripolitik som har förts sedan regeringsskiftet år 1982 har emellertid i alltför hög grad baserats på styrning genom centrala organ. Exempelvis har statens industriverk i flera fall tilldelats uppgifter som i stället borde ha anförtrots åt regionala organ. Utskottet finner alltså att berättigad kritik kan riktas mot regeringens val av industripolitiska medel

under de senaste åren. Utskottet vill understryka vikten av en ökad delegering och decentralisering av besluten på detta område.

Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening. Motionerna 1984/85:559 (m) och 1984/85:2805 (fp) tillgodoses därmed till viss del.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *riktlinjer för näringspolitiken*

att riksdagen med anledning av motion 1984/85:559 yrkande 1 och motion 1984/85:2805 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Utredning om decentralisering (mom. 2)

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar centerpartiets uppfattning att koncentrationsutvecklingen utgör ett allvarligt samhällsproblem. Som anförs i motion 1984/85:1516 (c) krävs det åtgärder på en mängd områden i samhället för att denna utveckling skall kunna brytas. Åtgärderna bör grundas på en samlad strategi för decentralisering. Regeringen bör uppdra åt en parlamentariskt sammansatt utredning att lägga fram förslag till en sådan strategi. Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad utskottet nu har anfört. Därmed tillgodoses motion 1984/85:1516 (c) i berörd del.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *utredning om decentralisering*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1516 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Andel-i-vinst-system (mom. 3)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "1984/85:2805 (fp) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att andel-i-vinst-system med individuell anknytning utgör en lämplig väg att sprida ägandet och motverka maktkoncentration inom näringslivet. Sådana system har också fått betydande spridning i både stora och små företag. Vinstdelningssystem kan motiveras på många sätt. De viktigaste är att de kan öka vinsttoleransen och

stärka de anställdas engagemang i det egna företaget. Därmed ökar känslan av samhörighet mellan företagets ägare och anställda. Även om regeringen för närvarande inte förbereder förslag om försämring av de ekonomiska villkoren för bidrag till vinstandelsstiftelse vill utskottet understryka vikten av att statsmakterna intar en positiv attityd till vinstdelning och att ökad klarhet om rättsläget skapas. Vinstdelar skall enligt utskottets uppfattning inte beläggas med arbetsgivaravgifter. Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ansluta sig till detta ställningstagande. Motion 1984/85:2805 (fp) tillstyrks därmed i denna del.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *andel-i-vinst-system*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2805 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Kommunal näringspolitik (mom. 4)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m) och Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Av vad" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Av industriverkets kartläggning av den kommunala näringspolitiken framgår att de företeelser som påtalas i motion 1984/85:2805 (fp) är vanligen förekommande. Detta inger allvarliga betänkligheter med hänsyn bl. a. till marknadsekonomins funktion.

Utskottet anser det vara av största vikt att utvecklingen mot ett ökat kommunalt engagemang i olika slag av industriprojekt bromsas. Detta bör på ett klarare sätt komma till uttryck i utredningsuppdraget till stat-kommunberedningen. Riksdagen bör genom ett uttalande uppmana regeringen att genom tilläggsdirektiv till beredningen ge dess arbete med frågan en inriktning som överensstämmer med vad utskottet anfört. Härigenom skulle yrkandet i motionen tillgodoses.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *kommunal näringspolitik*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2805 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Småföretagspolitiken (mom. 5)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till vad som anförs i motionerna 1984/85:2762 (fp) och 1984/85:2805 (fp) om att samhället bör visa en mera positiv attityd i olika hänseenden till småföretagarna. Liknande synpunkter har framförts i partimotionerna 1984/85:559 (m) och 1984/85:655 (c). Trots införandet av vissa nya stödformer för de små och medelstora företagen har den samlade effekten av olika statliga åtgärder sedan regeringsskiftet år 1982 varit negativ för dessa företag. Utskottet vill hänvisa till de skärpningar som har skett på beskattningens område, t. ex. höjningen av förmögenhetsskatten. Den för småföretagen mest negativa åtgärden är självfallet införandet av löntagarfonder, som en överväldigande majoritet av landets småföretagare uppfattar som ett allvarligt hot.

Enligt utskottets mening bör nu en rad generella åtgärder vidtas för att förbättra villkoren för småföretagen när det gäller finansiering, möjligheter att bygga upp företagens soliditet, underlättande av generationsskiftet, uppgiftslämnande till myndigheter, olika arbetsrättsliga frågor m. m. Ett antal förslag med sådant syfte lades fram år 1983 av utredningen om de små och medelstora företagens finansiella situation i betänkandet (SOU 1983:59) Kreativ finansiering. Trots att förslag på grund av detta betänkande ställdes i utsikt av regeringen i proposition 1983/84:135 för över ett år sedan har några sådana förslag inte lagts fram. Utskottet, som finner detta anmärkningsvärt, föreslår att riksdagen anmodar regeringen att lägga fram ett program för åtgärder på småföretagsområdet enligt vad som nu anförs. Genom ett sådant uttalande skulle motionerna 1984/85:2762 (fp) och 1984/85:2805 (fp) tillgodoses i berörda delar.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *småföretagspolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2762 yrkandena 1 och 2 och motion 1984/85:2805 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

7. Regionala utvecklingsbolag (mom. 6)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m) och Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Såsom utskottet" och slutar med "1984/85:559 (m) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den kritiska uppfattning om de regionala investment- och utvecklingsbolagen som kommer till uttryck i motion 1984/85:559 (m). Olika undersökningar tyder på att målen för verksamheten har varit oklara och att resultaten inte har motsvarat förväntningarna. Enligt utskottets mening bör

statens engagemang i bolagen successivt avvecklas. De bolag som ägs av staten genom Procordia och Investeringsbanken bör snarast säljas till andra intressenter. Riksdagen bör anmoda regeringen att verka härför. Utskottet tillstyrker alltså motionen i denna del.

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *regionala utvecklingsbolag*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:559 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Personlig borgen (mom. 7)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "1984/85:763 (m) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i enlighet med vad som anfördes vid frågans behandling år 1983, att viss personlig borgen från egenföretagare kan vara nödvändig för att understryka ägarens ansvar för företagets utveckling. Som påpekas i motion 1984/85:763 (m) innebär emellertid lagstiftningen på det arbetsrättsliga området att företagarens möjligheter att styra sitt företag har kringgärdats på olika sätt. Kravet på personlig borgen framstår därmed enligt utskottets mening inte som lika befogat som tidigare. I den mån personlig borgen krävs bör den avse endast företagaren och ej hans anhöriga. Utskottet anser alltså att frågan bör utredas utifrån de aspekter som motionären har angivit. Utskottet vill också framhålla önskvärdheten av att regeringen, i enlighet med förslaget i betänkandet Kreativ finansiering, söker åstadkomma en enhetligare praxis hos de statliga kreditorganen i fråga om krav på personlig borgen. Riksdagen bör i ett uttalande ansluta sig till vad utskottet nu har anfört. Därmed tillgodoses syftet med den nämnda motionen, även om utskottet inte kan ansluta sig till motionärens uppfattning att statliga kreditorgan bör avstå helt från krav på personlig borgen.

dels att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *personlig borgen*

att riksdagen med anledning av motion 1984/85:763 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Avreglering (mom. 8)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "I likhet" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till kravet i motion 1984/85:2214 (c) på en allmän översyn av lagstiftning och myndighetsregler som påverkar företagens verksamhet. Som anförs i motionen bör en sådan översyn omfatta ett antal olika områden där nuvarande bestämmelser skapar problem för företagen, särskilt småföretagen. Sålunda bör bl. a. regler för byggande, arbetsrättsliga bestämmelser och skatteregler granskas. Enligt utskottets mening har arbetet inom den s. k. normgruppen givits en alltför begränsad inriktning. Såsom anförs i motionen bör överläggningar nu tas upp mellan regeringen och näringslivets organisationer. Syftet bör vara att fastställa riktlinjerna för ett brett upplagt program för avreglering. De synpunkter på förhållandet mellan myndigheter och företag som framförs i motionerna 1984/85:2762 (fp) och 1984/85:2805 (fp) beaktas. Utskottet vill särskilt poängtera värdet av korta och målinriktade kampanjer med översyn av bestämmelser som skapar irritation och besvär i företagen och medför kostnader. Med hänvisning till vad som anförs i motion 1984/85:663 (m) vill utskottet också peka på vikten av att avregleringsarbetet tar sikte även på att skapa bättre förutsättningar för näringslivets utveckling på landsbygden.

Riksdagen bör i ett uttalande ansluta sig till vad utskottet nu har anfört. Därmed tillstyrker utskottet de fyra angivna motionerna i berörda delar.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande avreglering

att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:663 och 1984/85:2214, motion 1984/85:2762 yrkande 3 och motion 1984/85:2805 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Kvinnor som företagare (mom. 10)

Staffan Burenstam Linder, Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar med "Av vad" och slutar med "i huvudsak" bort ha följande lydelse:

Av vad som anförts framgår att betydande insatser redan görs bl. a. genom de regionala utvecklingsfonderna för att stimulera kvinnor till företagande. Utskottet finner det från sina utgångspunkter angeläget att potentialen för nyföretagande bland landets kvinnor tas till vara. Utskottet kan emellertid inte biträda kravet i motionerna 1984/85:2318 (c) och 1984/85:2176 (fp) på en formalisering av de regionala utvecklingsfondernas ansvar för jämställdhetsfrågor. Staten har ingen direktiv rätt gentemot fonderna. Förutsättningarna för kvinnors företagande inom olika regioner varierar starkt. Det bör liksom hittills ankomma på varje fond att organisera sin verksamhet inom ramen för

gällande avtal och stadgar. De två motionerna avstyrks.

dels att utskottet under 10 bort hemställa

10. beträffande *kvinnor som företagare*

att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2176 och 1984/85:2318.

11. Kooperation (mom. 12)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att arbetet med att åstadkomma likvärdighet för kooperationen i bl. a. beskattningshänseende bör drivas vidare. Även i andra sammanhang bör kooperativ verksamhet främjas. Utskottet ansluter sig till vad som sägs i motion 1984/85:2212 (c) om att den kooperativa idén med sin utgångspunkt att engagera människor till samverkan kan vara ett viktigt instrument för att bryta nya vägar inom ramen för en decentraliserad socialt anpassad och miljöanpassad marknadsekonomi. Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad utskottet nu har anfört. Motionen tillstyrks alltså.

dels att utskottet under 12 bort hemställa

12. beträffande *kooperation*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2212 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Löntagarägda företag (mom. 13)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Vid sin" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att bildandet av löntagarägda företag på olika sätt bör främjas. Det är enligt utskottets mening viktigt för marknadsekonomin funktion att företagande kan bedrivas i olika former.

Utskottet noterar att det i dag pågår viss försöks- och utredningsverksamhet rörande olika frågor om löntagarägda företag. Det är angeläget att regeringen snarast möjligt för riksdagen lägger fram ett samlat förslag till åtgärder på området. Detta bör ges regeringen till känna som riksdagens mening. Utskottet tillstyrker härmed motion 1984/85:2805 (fp) i denna del.

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. *beträffande löntagarägda företag*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2805 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

13. Arbetskooperativa företag (mom. 14)

Christer Eirefelt (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "1984/85:641 (s)" bort ha följande lydelse:

Utskottet hänvisar till yrkandet i folkpartiets partimotion 1984/85:2805 om att utvecklingsfondernas målgrupp generellt skall utvidgas till att omfatta även serviceföretag, en fråga som utskottet behandlar i betänkandet NU 1984/85:22. Genom en sådan utvidgning torde även den här aktuella motionen 1984/85:641 (s) i huvudsak tillgodoses. Något särskilt uttalande av riksdagen med anledning av sistnämnda motion behövs inte. Motionen avstyrks sålunda.

14. Ungdomars företagande (mom. 15)

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "Utskottet saknar" och slutar med "1984/85:2293 (c) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet hänvisar till vad som anförs om nyetableringskonton i centerpartiets motion 1984/85:655 om beskattningsfrågor m. m. för företag och jordbruk. Enligt utskottets uppfattning skulle sådana konton kunna underlätta bl. a. för ungdomar att satsa på eget företagande. Även de andra stimulansåtgärder som antyds i motion 1984/85:2291 (c) bör undersökas närmare. Riksdagen bör anmoda regeringen att lägga fram ett samlat förslag till åtgärder med det angivna syftet. Motion 1984/85:2293 (c) tillstyrks alltså.

dels att utskottet under 15 bort hemställa

15. *beträffande ungdomars företagande*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2293 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

15. Näringslivet i Blekinge län (mom. 16)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Som framgår av den angivna konsultstudien finns det goda förutsättningar för en ökad vidareförädling inom svensk skogsindustri. Mot bakgrund härav och av vad som anförs i motion 1984/85:465 (vpk) om strukturproblemen i

Blekinge är det önskvärt att ett finpappersbruk byggs i anslutning till den nuvarande massafabriken i Mörrum. Med hänsyn till att nuvarande ägarförhållande kan utgöra en hämsko för en sådan utbyggnad bör staten ta initiativ till en utredning om möjligheterna att genomföra projektet. Riksdagen bör i ett uttalande ansluta sig till vad utskottet nu har anfört. Motionen tillstyrks sålunda i berörd del.

Beträffande frågan – – (=utskottet) – – i Volvokoncernen.

Utskottet räknar med att spårbundna transporter i framtiden kommer att svara för en långt större del av det totala transportarbetet än för närvarande. Det bör därför finnas utrymme för en livskraftig inhemsk tillverkning av järnvägsräls inom ramen för en framåtsyftande statlig trafik- och industripolitik. En utbyggnad av tillverkningen av stålämnen vid Kockums anläggningar i Ronneby och Kallinge bör utredas i ett sådant perspektiv. Riksdagen bör genom ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad utskottet nu har anfört. Motion 1984/85:465 (vpk) tillstyrks alltså i berörd del.

dels att utskottet under 16 bort hemställa

16. beträffande *näringslivet i Blekinge län*

att riksdagen

a) med bifall till motion 1984/85:465 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett finpappersbruk i Mörrum,

b) med bifall till motion 1984/85:465 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om tillverkning av stålämnen.

16. Utvecklingsplan för Värmland (mom. 22)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 35 med "Betydande ansträngningar" och slutar på s. 36 med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

De ansträngningar som i dag görs för att utveckla det värmländska näringslivet är enligt utskottets mening otillräckliga. Framför allt saknas en övergripande samhällelig planering av de spridda insatserna. Behovet härav är särskilt stort i Värmlands län med hänsyn till det värmländska näringslivets starka beroende av några få basindustrier. Dessa industriernas framtid är dessutom hotad genom att utomstående kapitalintressen har tagit kontrollen över länets två sedan länge dominerande företag. Med hänvisning till det anförda biträder utskottet förslaget i motion 1984/85:2200 (vpk) om en utvecklingsplan för Värmlands län. Regeringen bör också tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att upprätta en sådan plan. Riksdagen bör i ett uttalande ansluta sig till vad utskottet här har anfört. Motionen tillstyrks sålunda.

dels att utskottet under 22 bort hemställa

22. beträffande *utvecklingsplan för Värmland*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2200 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

17. Produktion av jordbruksmaskiner (mom. 23)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det uppenbart att en tillverkning i fredstid av traktorer och andra jordbruksmaskiner som svarar mot en väsentlig del av det inhemska behovet skulle innebära minskad sårbarhet för vår livsmedelsförsörjning i en kris. Det finns enligt utskottets mening alltså starka skäl som talar för att samhället bör planera för en utbyggnad av den inhemska produktionen av jordbruksmaskiner på grundval bl. a. av den tillverkning som nu förekommer i Arvika. Regeringen bör anmodas att upprätta en sådan plan. Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande ansluter sig till vad som här anförts. Med det sagda tillstyrker utskottet motion 1984/85:897 (vpk).

dels att utskottet under 23 bort hemställa

23. beträffande *produktion av jordbruksmaskiner*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:897 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

18. Kooperativ utveckling i Västernorrlands län (mom. 27)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 37 som börjar med "Utskottet hänvisar" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening borde en betydligt kraftfullare och mera målmedveten satsning göras från samhällets sida för att utveckla den kooperativa företagsformen. Utskottet anser att det program för ett kooperativt försöksområde i Västernorrlands län som skisseras i motion 1984/85:764 (vpk) skulle kunna ge värdefulla erfarenheter av bl. a. kooperationens möjligheter som medel i regionalpolitiken. Även andra regioner bör kunna komma i fråga för kooperativ försöksverksamhet. Regeringen bör således enligt utskottets mening lägga fram förslag till sådan verksamhet i en lämplig region. Riksdagen bör genom ett tillkännagivande ansluta sig till vad som här anförts. Därigenom skulle motionen tillgodoses.

dels att utskottet under 27 bort hemställa

27. beträffande *kooperativ utveckling i Västernorrlands län*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:764 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

19. Regionala samhällsfonder (mom. 30)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "1984/85:458 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i vad som anförs i motion 1984/85:458 (vpk) om behovet av regionala samhällsfonder för att återföra övervinster från vattenkraften till resp. region för investeringar. Det finns otaliga exempel på att sysselsättningsskapande projekt som har tagits fram i de berörda länen inte har kunnat genomföras på grund av att finansieringsfrågan inte har lösts. Utskottet ansluter sig till vad som sägs i motionen om att styrelserna för fonderna bör tillsättas regionalt, t. ex. av landstingen och kommunerna, och att de stora löntagarorganisationerna bör tillförsäkras ett starkt inflytande i fonderna. Utskottet finner det också rimligt att 20 % av fondmedlen riktas direkt till de av kraftverksbyggen och sjöregleringar berörda kommunerna. Regeringen bör lägga fram förslag om regionala samhällsfonder enligt dessa riktlinjer. Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande ansluter sig till vad utskottet har anfört. Motion 1984/85:458 (vpk) tillstyrks sålunda.

dels att utskottet under 30 bort hemställa

30. beträffande regionala samhällsfonder

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:458 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Riktlinjer för näringspolitiken (mom. 1)

Jörn Svensson (vpk) anför:

Jag kan inte instämma i den något ensidiga och rosande skönmålning av regeringens näringspolitik som görs i betänkandet (s. 21). Vänsterpartiet kommunisterna har i andra sammanhang utförligt redovisat sin mening härom, senast vid behandling av proposition 1983/84:135 om industriell tillväxt och förnyelse (NU 1983/84:42 res. 3).

Då emellertid utskottet här besvarar borgerliga motioner för vilkas synsätt jag står fullkomligt främmande och då vänsterpartiet kommunisterna inte har tagit upp hela näringspolitiken i egen motion har jag avstått från att reservera mig.

2. Arbetskooperativa företag (mom. 14)

Staffan Burenstam Linder, Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anför:

Vi har ansett oss kunna biträda majoritetens motivering för utskottets

avstyrkan av yrkandet i motion 1984/85:641 (s) om att personalägda företag skall kunna få del av stöd från de regionala utvecklingsfonderna utan de begränsningar som följer av nuvarande regler om målgrupp. Liksom majoriteten anser vi att avstyrkan är en given konsekvens av att utskottet i betänkandet NU 1984/85:22 har avstyrkt ett motionsyrkande om en generell utvidgning av målgruppen till att omfatta även serviceföretag. Vi vill emellertid hänvisa även till vad som har anförts om de regionala utvecklingsfondernas verksamhet i moderata samlingspartiets motioner 1984/85:559 och 1984/85:2623. Vad som där föreslås om bl. a. ökad avgiftsfinansiering och minskad utlåning bör enligt vår mening gälla även i förhållande till personalägda företag.

•

3. Regionala näringspolitiska satsningar (mom. 16–30)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m) och Christer Eirefelt (fp) anför:

Utskottet behandlar i avsnittet om näringspolitiska satsningar i olika delar av landet (s. 31–38) en rad motionsyrkanden om statligt stöd till ett antal projekt av regional natur. Utskottet har avstyrkt samtliga dessa yrkanden, varvid vi har anslutit oss till utskottsmajoriteten. Vi skulle i några fall ha föredragit andra motiveringar än dem som har angetts för utskottets ställningstaganden. Detta gäller i första hand i sådana fall då som motiv för avslag åberopas att regeringen har vidtagit olika åtgärder inom ramen för stödsystem av utpräglad selektiv natur. Från moderata samlingspartiets och folkpartiets sida har vi motsatt oss införandet av sådana stödsystem, vilket har tagit sig uttryck bl. a. i en rad reservationer till utskottets betänkanden sedan regeringsskiftet hösten 1982. Vi har valt att fästa uppmärksamheten härpå i detta särskilda yttrande i stället för att anmäla reservationer under resp. moment. När det gäller vår allmänna inställning till frågor om regional utveckling hänvisar vi till motionerna 1984/85:2951 (m) och 1984/85:2937 (fp), som har väckts med anledning av proposition 1984/85:115 om regional utveckling och utjämning.

Bilaga

Översikt av utskottets behandling av motionerna

Motion 1984/85	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställdan moment	Reservation nr
458	38	30	19
465	32	16	15
559:1	21	1	1
13	24	6	7
641	30	14	
663	25	8	9
763	24	7	8
764	37	27	18
766	34	18	
889	37	28	
897	36	23	17
1436	26	9	
1492	36	24	
1516:8	22	2	3
1525:1	34	21	
3	35	21	
1542	34	20	
2079	30	14	
2176	27	10	10
2184:1	37	26	
2200	35	22	16
2212	28	12	11
2214	25	8	9
2274:2	36	24	
2293	31	15	14
2310	27	11	
2318	27	10	10
2630	30	14	
2634	38	29	
2700:1	33	17	
2714	34	19	
2746:3	36	25	
2762:1-2	23	5	6
3	25	8	9
2773	34	21	
2805:1	21	1	1
2	21	1	1
3	23	5	6
5	29	13	12
6	22	3	4
7	23	4	5
10	25	8	9

Innehåll

<i>Ärendet</i>	1
<i>Sammanfattning</i>	1
<i>Motionerna</i>	
Yrkanden	2
Motivering i partimotioner m. m.	6
Allmänna riktlinjer för näringspolitiken	6
Små och medelstora företag	7
Avreglering och åtgärder mot krångel	8
Kvinnor som företagare	9
Kooperation	10
Personalägda företag	10
<i>Uppgifter i anslutning till motionerna</i>	
Små och medelstora företag	10
Riskkapitalbolag	14
Kvinnor som företagare	17
Personalägda företag	18
<i>Utskottet</i>	
Allmänna riktlinjer för näringspolitiken	20
Små och medelstora företag	23
Avreglering och åtgärder mot krångel	24
Kvinnor som företagare	26
Invandrare som företagare	27
Kooperation	28
Personalägda företag	28
Regionala näringspolitiska satsningar	31
Hemställan	38
<i>Reservationer</i>	
1. Riktlinjer för näringspolitiken (m, fp)	40
2. Riktlinjer för näringspolitiken (c)	41
3. Utredning om decentralisering (c)	42
4. Andel-i-vinst-system (m, c, fp)	42
5. Kommunal näringspolitik (m, fp)	43
6. Småföretagspolitiken (m, c, fp)	43
7. Regionala utvecklingsbolag (m, fp)	44
8. Personlig borgen (m, c, fp)	45
9. Avreglering (m, c, fp)	45
10. Kvinnor som företagare (m)	46
11. Kooperation (m, c, fp)	47
12. Löntagarägda företag (m, c, fp)	47
13. Arbetskooperativa företag (fp)	48

NU 1984/85:23	55
14. Ungdomars företagande (c)	48
15. Näringslivet i Blekinge län (vpk)	48
16. Utvecklingsplan för Värmland (vpk)	49
17. Produktion av jordbruksmaskiner (vpk)	50
18. Kooperativ utveckling i Västernorrlands län (vpk)	50
19. Regionala samhällsfonder (vpk)	51
<i>Särskilda yttranden</i>	
1. Riktlinjer för näringspolitiken (vpk)	51
2. Arbetskooperativa företag (m)	51
3. Regionala näringspolitiska satsningar (m, fp)	52
<i>Bilaga</i>	
Översikt av utskottets behandling av motionerna	53

